

NORADRAPPORT

Er de fattigste etterlatt på stasjonen?

Status og perspektiver på verdens fattigdom

Av Lars A. Loe og Eivind Moe Hammersmark

Norad

Er de fattigste etterlatt på stasjonen?

Status og perspektiver på verdens fattigdom

Forfattere og bidragsyttere:

Lars A. Loe og Eivind Moe Hammersmark

ISBN: 978-82-8369-176-4

Utgitt: 17.10.2023

norad.no

Innhold

Er de fattigste etterlatt på stasjonen?	2
Sammendrag	4
Innledning	5
Hva er fattigdom?	5
Monetær fattigdom og fattigdomsgrenser	6
Flerdimensjonal fattigdom	9
Om grunnlag og metode for beregning av fattigdom	10
Fattigdomsestimater – situasjonsbilde, utvikling og fremtidige utsikter	12
Ekstrem fattigdom	12
En viktig faktor bak utviklingen – økonomisk vekst	14
Økte mat- og energipriser rammer fattige og øker sult	18
Det større fattigdomsbildet - høyere monetære grenser	20
Flerdimensjonal fattigdom	20
Utvikling og utsikter i fire land	23
Økonomiske utsikter de nærmeste årene	28
Konklusjon	34
Referanser	35
Vedlegg	37
Verdensbankens kriterier for publisering av fattigdomstall	37
Nærmere om framskrivning av fattigdom	37
Landkoder og landnavn	38

Sammendrag

Rapporten gir en oversikt over historikk, situasjon og utsikter for fattigdommen i lav og mellominntektsland. Størst vekt legges på ekstrem fattigdom. Dette fattigdomsbegrepet står sentralt i internasjonalt samarbeid om å bekjempe den mest alvorlige fattigdommen. Det første delmålet i det første av bærekraftsmålene er at ingen skal leve i slik fattigdom i 2030. Å være ekstremt fattig betyr å leve for under 2,15 USD om dagen. Rapporten belyser også fattigdom under høyere pengemessige grenser, samt flerdimensjonal fattigdom, som fanger inn levekårsfaktorer utenfor privat forbruk, herunder utdanning, helse og tilgang på rent vann.

Rapporten belyser i hvilken grad økonomisk vekst og endring i ulikhet har bidratt til nedgang i fattigdom. Forskjeller mellom land etter inntektsnivå og andre trekk med betydning for evnen til framgang vektlegges. Framgangen har vært formidabel siden 1990, men bremsset opp allerede før pandemien og deretter invasjonen i Ukraina traff verden hardt.

Det gis perspektiver framover i form av hovedtrekk i økonomiske utsikter samt tekniske framskrivninger av fattigdommen til 2030. Utsiktene for verdensøkonomien er preget av krig, ettervirkninger av pandemien så vel som underliggende svekkelser av veksten i investeringer som kan skape langsiktig vekst. Fattigdomsutfordringen konsentreres samtidig i økende grad i en gruppe land med lavt inntektsnivå, høy fattigdom og tilhørende utviklingsutfordringer som konflikter, svake institusjoner og sårbarhet for klimaendringer. Disse landene har særskilte utfordringer som også gjør dem spesielt sårbare for effekter av en internasjonal økonomi i ulage. Trekk ved disse utfordringene illustreres med tall fra fire land – Etiopia, Malawi, Niger og Nigeria.

Det viktigste datagrunnlaget for å beregne omfanget av fattigdom, er husholdningsundersøkelser. Slike undersøkelser krever fysisk besøk i husholdningene og stoppet nesten helt opp i pandemiårene. Anslag på fattigdommen de siste årene må derfor baseres på foreliggende husholdningsundersøkelser kombinert med økonomisk statistikk og framskrivninger som settes sammen til et estimert fattigdomsbilde. Rapporten inkluderer ferske anslag som indikerer høyere fattigdom i 2022 enn tidligere antatt. Det anslås nå å ha vært 700 millioner ekstremt fattige i 2022 – like mange som i 2019.

Utsiktene til framgang er kraftig svekket siden 2019. Både på grunn av negativ utvikling i global økonomi og internasjonal handel, men også på grunn av manglende finansiell kapasitet og svekket vekstevne i landene der fattigdommen er høy. Trendene peker nå mot svært svak nedgang i fattigdom i årene framover. I stedet for en verden uten ekstrem fattigdom, er det nå fare for at rundt 600 millioner mennesker vil leve i ekstrem fattigdom i 2030.

Verden vil ikke nå bærekraftsmål nummer 1 – å avskaffe fattigdom innen 2030. Uten en kraftig opptrapping av internasjonal innsats i kombinasjon med mer utviklingsorientert nasjonal politikk i landene hvor fattigdommen konsentreres, er faren stor for at hundrevis av millioner mennesker vil forbli ekstremt fattige i flere tiår framover.

Innledning

Bærekraftsmålene ble vedtatt av FNs generalforsamling høsten 2015 og består av 17 mål for 2030. Det første av disse er å utrydde «alle former for fattigdom i hele verden».¹ Målet ble satt i en atmosfære av optimisme. FNs tusenårs mål for 2015 om å halvere ekstrem fattigdom var oppnådd med god margin. Dersom framgangen fortsatte i samme takt fra høsten 2015, var målet om å utrydde resterende fattigdom ambisiøst, men innenfor rekkevidde. Siden den gang har imidlertid den økonomiske veksten i land med høy fattigdom avtatt betydelig. Denne rapporten gir et øyeblikksbilde av global fattigdom med oppdaterte estimater for 2022, og peker på utviklingstrender i lav- og mellominntektsland slik det ser ut høsten 2023. Rapporten oppdaterer og utfyller tilsvarende rapport fra januar 2022 (Loe, 2022).

Hva er fattigdom?

Hvilken levestandard er det som gjør at noen kan kalles fattige, og hvordan måler vi dette? Vi snakker som regel om to typer fattigdom. Det mest brukte fattigdomsbegrepet setter nedre grenser for inntekt eller konsum. Slik fattigdom kalles ofte monetær fattigdom, eller inntektsfattigdom. Det andre fattigdomsbegrepet reflekterer at en rekke levekårsfaktorer bare delvis eller ikke i det hele tatt fanges inn i et slikt monetært mål. Tilgang på skole, helsetjenester eller rent vann kan være avhengig av offentlige myndigheter eller en ikke-statlig organisasjon (NGO). Hvis tilgangen på slike goder er under et minstenivå, kan levestandarden være så lav at vi bruker betegnelsen fattigdom, selv for mennesker som ikke er monetært fattige. Slike faktorer vil gjennom effekten på helse og utdanningsnivå ha stor betydning for samfunnets menneskelige kapital og få langsiktige følger for livsmuligheter over et livsløp. Slik fattigdom kalles ofte flerdimensjonal fattigdom.

Med separate målestokker for fattigdom oppstår spørsmålet om hvilke dimensjoner av fattigdom som det er viktigst å bekjempe. Ideelt sett bør dette forankres i en kombinasjon av objektiv kunnskap om levekår og individenes subjektive preferanser. Det reiser igjen spørsmålet om ulike aspekter av levekår skal samles i ett overordnet begrep om fattigdom og samles i én indikator der de ulike dimensjonene vektet? Det er eksempelvis nærliggende å argumentere for at tappt skolegang er mer alvorlig enn lavt forbruk i en familie, fordi langsiktige utsikter for barnet svekkes. Noen fattige foreldre tar barn ut av skolen så de kan arbeide og skaffe familien nok mat. Andre foreldre i helt lik situasjon gjør det ikke. Eksemplet illustrerer at det på generelt grunnlag forankret i innbyggernes preferanser ikke finnes ett universelt svar på hvilken fattigdom som er viktigst. I bruk av statistikk til å utforme politikk for å bøte på ulike typer fattigdom, blir det i praksis felt dommer av politikere, administrasjon, forskere og offentligheten om hvilke dimensjoner fattigdom som regnes som mest alvorlig. I praksis er det store forskjeller i omfang og kvalitet på informasjonsflyt om levekår og preferanser fra innbyggere.

Et viktig element i dette er at samme dårlige levekår typisk oppleves som verre desto høyere levestandard det er i omgivelsene. Dette taler for grenser som avhenger av inntektsnivået i et land, såkalt

---

¹ <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

relativ fattigdom. I praksis tenderer absolutte fattigdomsgrenser å være høyere desto høyere inntektsnivået er i et land.

Tabell 1 viser inntektsnivå i Verdensbankens landgrupper basert på to ulike indikatorer. Brutto nasjonalinntekt (BNI) per innbygger er begrepet som brukes til klassifisering av land etter inntekt. Denne klassifiseringen er viktig for fordeling av bistand og for lånebetingelser i utviklingsbankene. Begrepet tar ikke hensyn til forskjeller i prisnivå. I rapporten vil vi gjennomgående benytte BNP per innbygger i kjøpekraftsjusterte USD, slik at tallene blir sammenliknbare mellom land og landgrupper. Det framgår at inntektsnivået i lav- og mellominntektsland blir vesentlig høyere uttrykt i USD når en på denne måten tar hensyn til forskjeller i prisnivå.

Tabell 1: Gjennomsnittlig inntektsnivå i USD og befolkning i Verdensbankens landgrupper i 2022

	Lavere		Høyere	
	Lav inntekt	mellominntekt	mellominntekt	Høy inntekt
Befolkning (mrd.)	0,7	3,19	2,78	1,24
BNP per innbygger (gj. snitt)	1 940	7 128	18 097	51 568
BNI per innbygger (gj. snitt)	721	2 571	10 530	51 087
BNI per innbygger (øvre grense)	1 135	4 465	13 845	

Kilde: World Development Indicators og <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>.

Note: BNP per innbygger er kjøpekraftsjustert og oppgitt i internasjonale 2017-dollar. BNI er i løpende priser, oppgitt i dollar.

Monetær fattigdom og fattigdomsgrenser

I et globalt perspektiv og det internasjonale utviklingssamarbeidet er det sterke argumenter for å ha en minstegrense over hele verden for levekår det er førsteprioritet å oppnå. Den internasjonale fattigdomsgrensen på 2,15 USD definerer ekstrem fattigdom, og har stått sentralt siden omtrent 2000 – først som del av FNs tusenårsmål, og fra 2015 som første delmål i det første av FNs bærekraftsmål. Denne grensen er medianverdien av fattigdomsgrenser i lavinntektsland. Disse grensene varierer fra én til fire USD om dagen, men i mange lavinntektsland ligger den ganske nær to USD om dagen. I 2022 ble den internasjonale fattigdomsgrensen oppjustert av Verdensbanken fra 1,90 til 2,15 USD, noe som representerer en form for inflasjonsjustering av den opprinnelige «en dollar om dagen»-grensen.²

Figur 1 viser at landene på lavere inntektsnivå har høyest andeler ekstremt fattige. De aller fattigste landene har rundt 70 prosent ekstrem fattigdom. Mange lavinntektsland og flere lavere mellominntektsland har fattigdomsandelene i området 25–50 prosent. I mange av landene på høyere inntektsnivåer, er andelene svært lave. Siden så å si all ekstrem fattigdom finnes i lav- og mellominntektsland, er

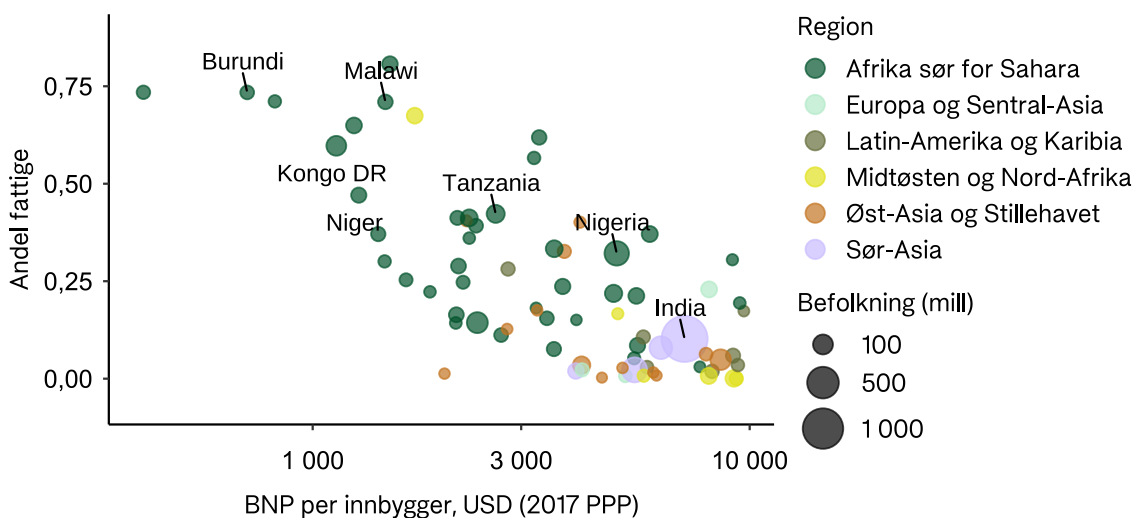
² Den internasjonale grensen var tidligere forankret i 15 fattige land og deretter inflasjonsjustert over tid. En svakhet ved denne metoden var at representativitet kunne svekkes over lang tid fordi landenes nasjonale grenser justeres. Verdensbanken bruker nå i stedet medianen av hele gruppen 28 lavinntektsland, og bruker en mer robust oppdatering av grensen enn ren inflasjonsjustering. Se <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/353811645450974574/assessing-the-impact-of-the-2017-ppps-on-the-international-poverty-line-and-global-poverty>.

fattigdomsmålet en forpliktelse om omfordeling fra rike til fattige land, ikke bare fra rike til fattige mennesker i samme land. I de fattigste landene er økt inntektsnivå gjennom økonomisk vekst og internasjonale overføringer en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, forutsetning for vesentlig nedgang i fattigdommen. I land med høyere inntektsnivåer er utfordringen med å avskaffe ekstrem fattigdom i større grad et fordelingsproblem, ofte ved at fattigdom er konsentrert i geografiske eller etniske lommer.

Figur 1: Land med lav gjennomsnittsinntekt har også mer fattigdom

Andel fattige og BNP per innbygger i 2022

Inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

Kilde: BNP per innbygger fra World Development Indicators. Fattigdomstall er Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens og IMF. Metoden bak estimatene er beskrevet på side 10.

Note: Datagrunnlaget er begrenset til land med BNP per innbygger på mindre enn 10 000 USD.

Fattigdom opphører ikke når grensen for ekstrem fattigdom passerer. Mellominntektsland har typisk høyere nasjonale grenser for fattigdom enn lavinntektslandene. Verdensbanken opererer med egne internasjonale fattigdomsgrenser for lavere og høyere mellominntektsland. Disse er basert på medianverdien av fattigdomsgrensene i de to landgruppene, og er nå på henholdsvis 3,65 og 6,85 USD per dag. I Tabell 2 er de tre grensene sammenliknet med fattigdomsgrensen i Norge. Der de tre internasjonale grensene er absolutte, er den norske grensen en relativ grense, i den forstand at den følger medianinntekten til norske husholdninger. Vi har brukt den norske fattigdomsgrensen fra 2017 for enkelt å kunne sammenlikne med grensene for utviklingsland, som er satt i 2017-priser.

Å være ekstremt fattig oversatt til norsk valuta var å leve for under 22 kroner om dagen i 2017, eller 27 kroner i 2023 om vi tar hensyn til prisvekst siden 2017. Fattigdomsgrensen i Norge er nesten 30 ganger høyere. I tråd med EU-praksis blir den regnet ut fra medianinntekten, og var 221 200 kroner i året eller 606 kroner dagen i 2017 (i 2023 vel 30 000 mer i året eller vel 80 kroner dagen høyere enn i 2017). Fattigdomsgrensene for lavere og høyere mellominntektsland er som vi ser høyere enn grensen for ekstrem fattigdom, men likevel bare brøkdeler av den norske.

Tabell 2: Sammenligning av fattigdomsgrenser

	Fattigdomsgrense, konsum per dag (2017-priser)		BNP per innbygger per dag
	USD	NOK	NOK
Lavinntektsland (ekstrem fattigdom)	2,15	22	55
Lavere mellominntektsland	3,65	38	183
Høyere mellominntektsland	6,85	71	443
Norge (relativ, 60 % av median)	58,40	606	1837

Kilde: SSB og World Development Indicators.

Note: Tallene er kjøpekraftsjustert, dvs. at det er tatt hensyn til forskjeller i prisnivå mellom land, slik at tallene er direkte sammenlignbare. I statistikken for lav- og mellominntektsland regnes konsumet per person, uavhengig av husholdningenes størrelse. I inntektsstatistikken for norske husholdninger teller den første voksne som én person, den andre voksne som 0,7 og barn som 0,5 (såkalte konsumenheter). Dette medfører at omregning til personenheter gir høyere inntekt per person i den norske inntektsstatistikken enn for en tilsvarende husholdning i lav- og mellominntektsland.

Fastsettelsen av internasjonale fattigdomsgrenser bør sikre en rimelig grad av konsistens over tid ved å gi uttrykk for samme kjøpekraft eller levestandard. Samtidig bør de være relevante ved at de tar høyde for den økonomiske utviklingen i landene de gjelder. Når en følger utviklingen over tid, står andeler og antall under grensene helt sentralt. Samtidig er det viktig å kjenne det større bildet rundt de fastsatte grensene. Dette framkommer i Figur 2 nedenfor. Dersom fattigdomsgrensen økte med 25 cent, fra 2,15 til 2,40 USD per dag, ville antall fattige i 2022 vokst med 183 millioner mennesker. Det skal bare et veldig lite økonomisk tilbakeslag til, før vi ser en økning i antall mennesker som befinner seg under en gitt fattigdomsgrense. Figuren viser også det betydelige antallet mennesker som befinner seg et godt stykke under grensen for ekstrem fattigdom: Høyden på søylene til venstre for 2,15 USD om dagen grensen indikerer omfanget av dyp ekstremfattigdom. For denne gruppen – der de fattigste ofte kalles ultrafattige – skal det en betydelig prosentvis vekst i konsum og inntekt til for å komme over grensen for ekstrem fattigdom.

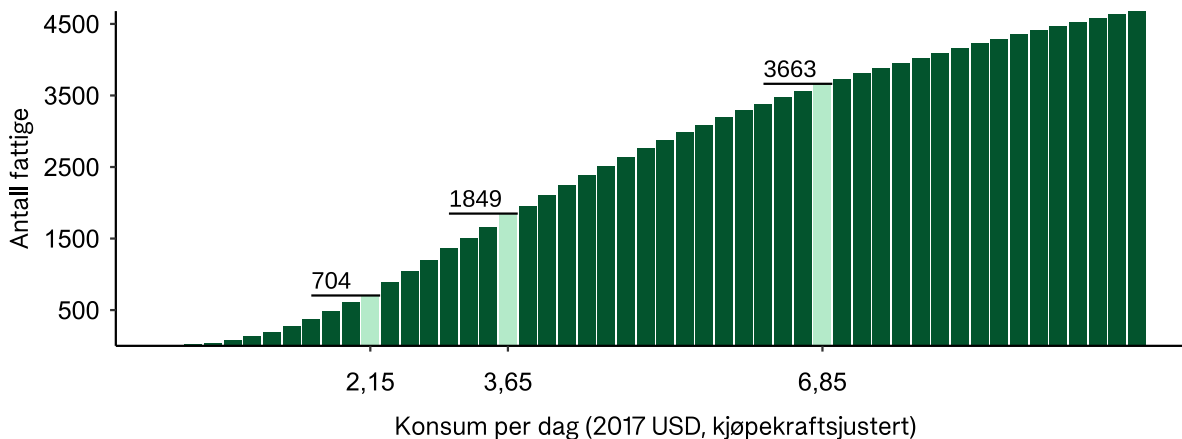
En annen måte å illustrere dybden i fattigdommen på er gjennomsnittlig velferdsnivå blant de fattige. Det sier noe om hvor mye som skal til for å oppnå målet om avskaffelse av fattigdom i et land. I Sør-Sudan var gjennomsnittlig konsum per dag blant de fattige på bare 1 USD per dag. I Malawi var konsumet litt høyere, på 1,24 USD. I svært mange av de andre landene i Afrika sør for Sahara var gjennomsnittlig konsum på godt under 2 USD per dag. Dette understreker at fattigdomsbekjempelse, særlig i denne regionen, krever store løft.

Figur 2: Tall på antall fattige er svært sensitive til valg av fattigdomsgrense

Antall fattige i 2022 (kumulativt) ved stigende konsumnivå

Millioner mennesker

Kilde: Fattigdomstall for 2022 er Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

Fattigdomsgrense som grunnleggende behov

Et vanlig utgangspunkt for å sette fattigdomsgrensen i et land, er å identifisere grunnleggende behov. Ernæring er blant de meste sentrale indikatorene. Verdens Helseorganisasjon definerte slike behov allerede i 1985, og en oppdatering ble gitt av FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) i 2001.³ Denne ga et minstekrav til inntak av spesifiserte næringsstoffer. Dette må så oversettes til et minimums matbudsjett ut fra priser og kostholdsvaner i det enkelte land. En slik grense for «ernæringsfattigdom» uttrykker et absolutt, men snevrere fattigdomsbegrep enn den internasjonale grensen for ekstrem fattigdom, som omfatter flere elementer i et minstekonsum som anses nødvendig. En metodikk basert på ernæring har vært utgangspunkt i flere av de fattigste landene. Denne tilnærmingen har bidratt til lave nasjonale fattigdomsgrenser i beregningene av den internasjonale grensen for ekstrem fattigdom.⁴

Flerdimensjonal fattigdom

Monetær fattigdom omfatter helt vesentlige leveårskomponenter, men er avgrenset til konsum av varer og tjenester som kjøpes i markeder eller produseres av husholdninger. Vi trenger også kunnskap om i hvilken grad folk mangler andre sentrale leveårsfaktorer som utdanning, helsetjenester eller rent vann. Tilgangen på slike faktorer er for fattige mennesker typisk avhengig av offentlig sektor eller ikke-statlige organisasjoner. Global Multidimensional Poverty Index (MPI) er basert på måling av levekår

³ <https://www.fao.org/3/y5686e/y5686e03.htm#bm03.2>

⁴ Se kapittel 4 i Ravallion (2016) for en gjennomgang av grunnlag og metodikk for å sette fattigdomsgrenser.

innenfor tre områder: helse, utdanning og bostandard. Innen helse og utdanning er det to delindikatorer. Innen bostandard er det seks delindikatorer, herunder tilgang på rent vann og sanitæranlegg.

Indeksen har til sammen ti indikatorer. En person som mangler en tredel eller mer av disse vektete indikatorne betegnes som fattig i MPI. De tre hovedområdene er vektet med 1/3 hver. For å regnes som fattig kan en person være under minstenivået på ett av de tre hovedområdene, eller en kan være under minstenivået på delindikatorer på flere områder slik at summen blir 1/3. MPI-indeksen er produktet av andel fattige og intensitet, og tar verdier fra 0 til 1. Høyere verdi betyr høyere fattigdom. Indeksen er høyere desto flere som er under fattigdomsgrensen og desto mer fattig de fattige i befolkningen er i gjennomsnitt.⁵ I vår presentasjon av flerdimensjonal fattigdom tar vi utgangspunkt i andelen av befolkningen under fattigdomsgrensen, på samme måte som for monetær fattigdom.

Formålet med denne rapporten er å gi et helhetlig bilde av situasjon og utvikling i fattigdom i verden. Vi trenger da å komplettere det monetære fattigdomsbildet med flerdimensjonal fattigdom. Rapporten legger likevel hovedvekten på å presentere nye estimater for monetær fattigdom, primært fordi det er dette som brukes for å måle bærekraftsmål 1.

Om grunnlag og metode for beregning av fattigdom

Datagrunnlag for Verdensbankens fattigdomstall – husholdningsundersøkelser

Rundt 80 prosent av innbyggerne i fattige land er utenfor den formelle økonomien (International Labour Organization, 2018). Selvangivelser, som er det viktigste tallgrunnlaget for å måle inntekter, er derfor ikke tilgjengelig i de aller fleste fattige land. Husholdningsundersøkelser, som gjøres ved fysisk besøk i et representativt utvalg hjem, danner derfor datagrunnlaget for estimater av både monetær og flerdimensjonal fattigdom. I disse undersøkelsene registreres konsum og/eller inntekt for husholdningen som helhet. Konsum av varer som ikke kjøpes i et marked, f.eks. matproduksjon til eget bruk, regnes om til lokal valuta ved hjelp av markedspriser. Samlet konsum i husholdningen deles på antall personer for å gi konsum per innbygger.⁶ Omfanget av fattigdom måles deretter primært ved å telle antall innbyggere som har et konsum under fattigdomsgrensen, men også ved å måle hvor langt under grensen de fattige typisk er.

Inntekt og konsum i de nasjonale undersøkelsene beregnes i lokal valuta, og gjennomgår ofte en korrigering for å ta høyde for ulike prisnivåer i byene og på landsbygda. Inntekt og konsum justeres også for inflasjon for at det skal være mulig å sammenlikne velferdsnivået på ulike tidspunkter. Direkte sammenlikning mellom land kan gjøres ved at det regnes om til kjøpekraftjusterte USD. Dette gjør at konsum og fattigdomsgrenser skal gi uttrykk for samme realinntekt eller konsum i alle land. Denne omregningen bygger på prissetting av en standardisert «handlekurv» med varer. Prisnivåene er nesten

---

⁵ For mer om metodikken og indeksen, se <https://ophi.org.uk/multidimensional-poverty-index/>

⁶ En implisitt, men viktig antagelse i denne beregningen er at alle medlemmer av husholdningen konsumerer like mye. Dette er åpenbart en forenkling som bidrar til at den totale ulikhet i et samfunn er underestimert.

alltid lavere i fattige enn rike land, og én USD har derfor mer kjøpekraft i et fattig enn i et rikt land. Dermed blir tallet for inntekt eller konsum vesentlig høyere i fattige land ved bruk av kjøpekraftsjusterte USD enn ved omregning med ordinære valutakurser.

En utfordring som dukker opp i justering for prisnivå mellom land og over tid, er at mennesker med lav inntekt gjerne har en helt annen sammensetning av konsumet enn mennesker med høyere inntekt. For eksempel utgjør gjerne mat en stor andel av budsjettet for mennesker med lav inntekt. Dersom det er et stort sprik i utviklingen i konsumprisindeksen og matprisene vil man ikke fullt ut fange opp de reelle endringene i fattigdom.

Metode for framskrivning av fattigdom

Det siste året for Verdensbankens offisielle globale fattigdomstall er 2019. Tallet ble nylig revidert som følge av oppdatert datagrunnlag for en del land i Asia og Latin-Amerika.⁷ Enkelte av de regionale anslagene har derfor også blitt utvidet til 2020 og 2021. Tallgrunnlaget for Afrika sør for Sahara, der 60 prosent av de ekstremt fattige bor, er mangelfullt etter 2019. Kun noen få av landene i denne regionen har oppdaterte fattigdomstall i perioden 2020–2022. Under covid-19-pandemien ble det gjennomført svært få nasjonale husholdningsundersøkelser, ettersom undersøkelsene tradisjonelt har blitt gjennomført ved fysiske besøk i husholdningene. Det ble i stedet gjennomført telefonintervjuer i mange land. Disse ga informasjon om en rekke levekårsforhold, men ikke tilstrekkelig detaljert om konsum eller inntekt. Både Verdensbanken og Norad bruker derfor anslag på makroøkonomisk utvikling for å anslå global og regional fattigdom i årene 2020–2022.

Metoden for framskrivning av fattigdom bygger på en forenklet forutsetning om at alle husholdninger har hatt vekst i konsumet i takt med landets økonomiske vekst målt ved BNP. Anta at siste år med husholdningsundersøkelse i et gitt land er 2019. For beregning av fattigdom i 2022 tar vi utgangspunkt i hele fordelingen i inntekt/konsum i 2019 og lar denne vokse med samme takt som BNP. Deretter bruker vi denne nye fordelingen for å beregne andel av befolkningen under en gitt fattigdomsgrense i 2022. Antall fattige framkommer ved å gange denne andelen med anslag på befolkningen i 2022. Framgangsmåten er beskrevet i mer detalj i vedlegget til denne rapporten.

Forskning tyder på at dette til tross for sin enkelhet, er en metode som gir nesten like presise prediksjoner som mer sofistikert modellering av blant annet ulikhet og dypere sammenhenger i økonomien (Mahler, Aguilar, & Newhouse, 2022). Det er imidlertid usikkert hvordan covid-19 har påvirket den historiske sammenhengen mellom BNP og fattigdom. Endringer i konsumet kan ha løsrevet seg i større grad fra utviklingen i BNP i årene 2020–2022, men dette har vi per i dag ikke datagrunnlag for å si noe om. Det er derfor viktig å understreke at estimatene i denne rapporten er beheftet med usikkerhet. Også Verdensbanken gjennomfører analyser av fattigdommen etter 2019, men de venter med å publisere ny offisiell statistikk (se vedlegget for detaljer om Verdensbankens kriterier for publisering av

---

⁷ <https://blogs.worldbank.org/opendata/september-2023-global-poverty-update-world-bank-new-data-poverty-during-pandemic-asia>

oppdaterte tall).⁸ Først når flere husholdningsundersøkelser blir gjennomført og gjort tilgjengelige for årene etter pandemien vil mer sikker kunnskap om global fattigdom foreligge.

Datagrunnlag for framskriving av fattigdom

Vi bruker data fra Verdensbankens «Poverty and Inequality Platform» som grunnlag for framskriving av fattigdomstall. Denne plattformen inneholder fattigdomstall for 168 land, som til sammen utgjør rundt 97 prosent av verdens befolkning. For hvert land bruker vi de nyeste av Verdensbankens egne estimater i størst mulig grad. For land hvor det offisielle fattigdoms estimatet er basert på husholdningsundersøkelser fra tidligere enn 2019, bruker vi Verdensbankens ekstrapolering til 2019 som utgangspunkt for videre framskriving. Plattformen inneholder mikrodata, men det er ikke mulig å hente ut dette direkte. Derfor er det heller ikke mulig å hente ut nøyaktige inntekts-/konsumfordelinger for et representativt utvalg husholdninger. I stedet henter vi derfor ut fattigdomsdata for et stort antall ulike fattigdomsgrenser, fra 0 USD og opp til 10 USD per dag. Det gjør det mulig å indirekte estimere den lavere delen av inntektsfordelingen med stor grad av presisjon.

BNP og befolkningsdata for perioden 1990–2022 er fra World Development Indicators. Vi har ikke tatt med våre egne framskrivninger av fattigdomstall fra 2023 og fremover i denne rapporten. Der lener vi oss i stedet på Verdensbanken, som bruker land-spesifikke prognoser eller anslag for BNP for å anslå fremtidig utvikling i fattigdom. Disse framskrivningene publiseres med ujevne mellomrom på World Bank Data Blog.⁹ Vi bruker gjennomgående 1990 som utgangspunkt for å illustrere trender, fordi datagrunnlaget er best fra 1990 og utover.

Fattigdomsestimater – situasjonsbilde, utvikling og fremtidige utsikter

Ekstrem fattigdom

Det første delmålet i det første bærekraftsmålet er å utrydde ekstrem fattigdom, definert som å leve for mindre enn 2,15 USD om dagen. Denne definisjonen er det viktigste utgangspunktet for å måle utviklingen i fattigdom opp mot den globale forpliktelsen i 2030-målet.

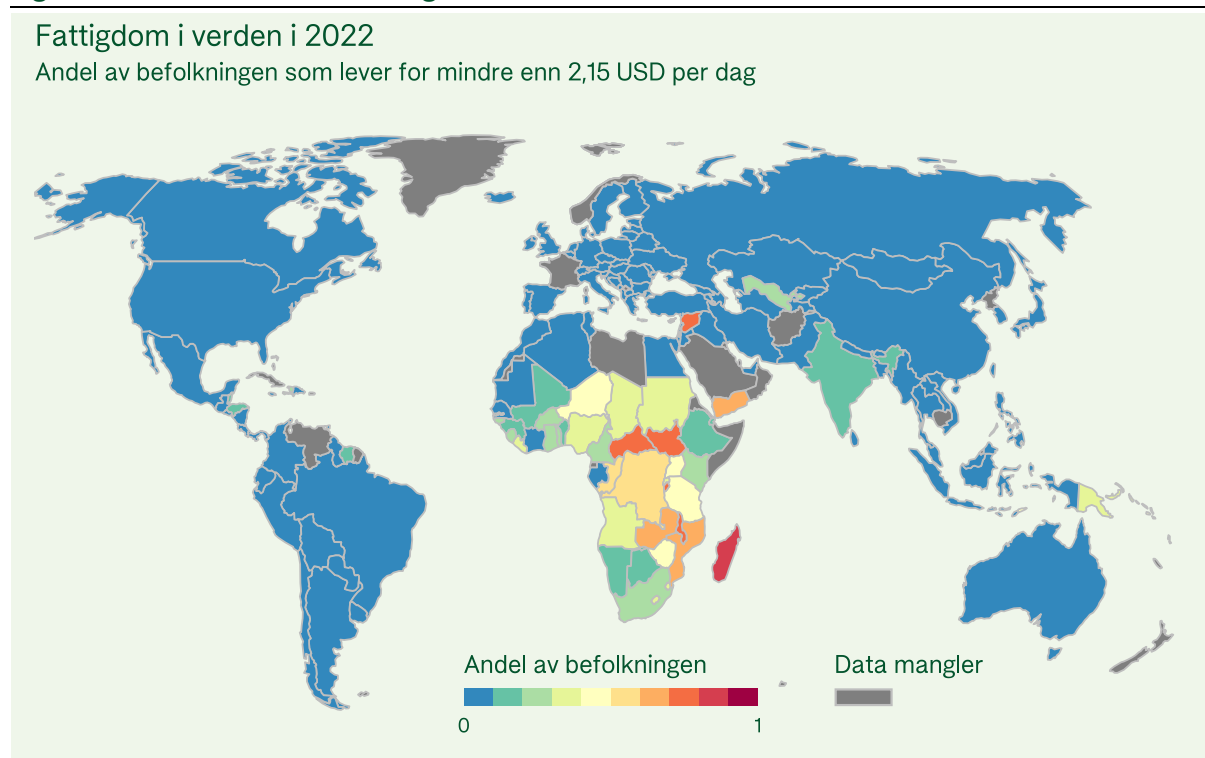
Kartet i Figur 3 viser hvordan ekstrem fattigdom er konsentrert i hovedsak til Afrika sør for Sahara, samt enkelte land i Sør-Asia. Vi har ikke tall for Afghanistan, men det er mye som tyder på at landet huser et betydelig antall mennesker som lever i ekstrem fattigdom (World Bank Group, 2023a).

---

⁸ Se f.eks. <https://blogs.worldbank.org/opendata/poverty-back-pre-covid-levels-globally-not-low-income-countries> for en fersk analyse fra oktober 2023.

⁹ <https://blogs.worldbank.org/opendata>

Figur 3: Hvor i verden bor de fattige?

Kilde: Fattigdomstall for 2022 er Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

Figur 4 viser hvor mange mennesker i verden som levde under grensen for ekstrem fattigdom i perioden 1990–2022. Antallet ekstremt fattige falt fra vel to milliarder eller 37,9 prosent av befolkningen i 1990 til vel 700 millioner eller 8,9 prosent av befolkningen i 2022. Antallet ekstremt fattige ble redusert med nesten 1,3 milliarder på disse 32 årene. I Øst-Asia og Stillehavet falt antallet med over én milliard, der Kina bidro med over 800 millioner. Sør-Asia hadde en nedgang på 400 millioner, hvorav India bidro med 283 millioner. Totalt bidro Kina og India med 1,1 milliarder færre fattige i denne perioden.

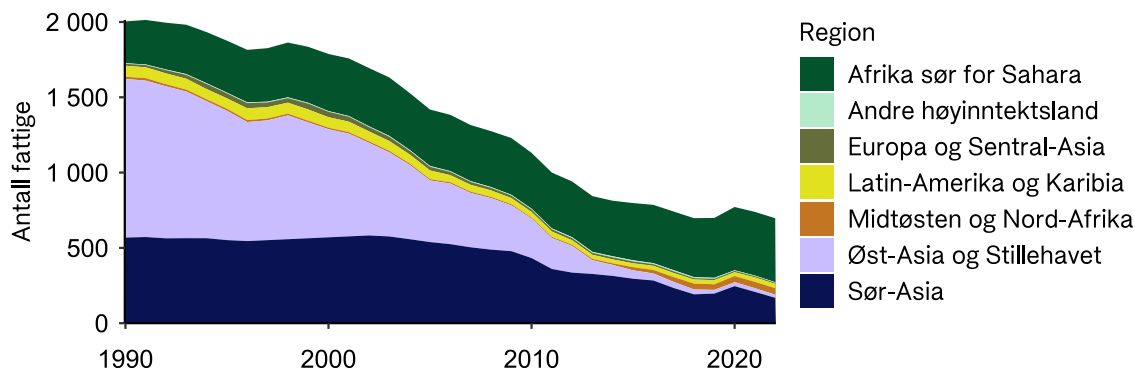
I Afrika sør for Sahara økte antallet ekstremt fattige fra 278 millioner i 1990 til 424 millioner i 2022. Denne økningen skyldtes i stor grad den kraftige befolkningsveksten. Andelen fattige falt også i denne regionen, fra 54 prosent i 1990 til 35 prosent i 2022. I 1990 bodde ti prosent av de ekstremt fattige på verdensbasis i lavinntektsland. I 2022 bodde 42 prosent av de ekstremt fattige i lavinntektsland, og andelen forventes å stige. Vi kommer i siste del av rapporten tilbake til hva fattigdomsbildet og økonomiske utsikter innebærer for fattigdomsmålet.

Barn og unge er sterkt overrepresentert blant de ekstremfattige. Barn under 15 år utgjør om lag halvparten. Aldersgruppen 0–24 år utgjør to tredjedeler av ekstremt fattige, men bare 40 prosent av befolkningen. Som påpekt foran gir ikke husholdningsundersøkelsene fordelingen av forbruk mellom kvinner og menn internt i husholdninger, og forskning tyder på at kvinner er noe overrepresentert blant ekstremfattige. (World Bank Group, 2020).

Figur 4: Arealdiagram fordeling ekstrem fattigdom på regioner 1990-2022 inkl. nowcast

Ekstrem fattigdom 1990–2022

Etter region, millioner mennesker med inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

Kilde: Fattigdomstall for 2020–2022 er Norads estimerer, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

Tall fra 2019 og tidligere er basert på Verdensbankens offisielle fattigdomsestimater.

Note: Regionene følger Verdensbankens klassifisering, hvor høyinntektsland i f.eks. Europa er flyttet til gruppen «Andre høyinntektsland».

En viktig faktor bak utviklingen – økonomisk vekst

Gjennomsnittlig inntektsnivå er en viktig indikator på hvilken kapasitet et land har for å sørge for gode levekår for sine innbyggere. Det mest brukte målet i internasjonale sammenlikninger er brutto nasjonalprodukt per innbygger.¹⁰ Det gir en indikasjon på hvor mye som er tilgjengelig per innbygger til privat konsum, offentlig konsum og investeringer. De fattigste landene har så lavt BNP per innbygger at vesentlig fattigdomsreduksjon forutsetter økonomisk vekst. Dette gjelder både monetær fattigdom, som reflekterer lavt privat konsum, og flerdimensjonal fattigdom, som krever økt offentlig konsum og investeringer for å kunne reduseres.¹¹

Eksempelvis hadde Malawi og Niger i 2022 et kjøpekraftsjustert BNP per innbygger på henholdsvis 1467 USD og 1275 USD, eller 4,0 og 3,5 USD per dag.¹² Dette er bare litt høyere enn den internasjonale fattigdomsgrensen på 2,15 USD. BNP per innbygger må derfor økes betydelig i disse landene for å gi rom til å både øke privat konsum, tilby flere og bedre offentlige tjenester og for å kunne gjøre

¹⁰ Alternativt brukes nasjonalinntekt (BNI). I tillegg til BNP, som fanger inn inntekter skapt av innenlandsk produksjon, inkluderer BNI netto lønns- og kapitalinntekter samt netto overføringer fra utlandet.

¹¹ Det er en indikator med store svakheter som velferdsmål. En hovedsvakhet er at miljø- og klimakostnader/-gevinster ikke fanges opp. Investeringer for å bøte på skader vil derimot inngå som verdiskaping. Se <https://www.oecd.org/wise/measurement-economic-social-progress.htm>.

¹² BNP i PPP-justerte faste 2017-USD fra World Development Indicators.

tilstrekkelige investeringer til at fattigdommen reduseres kraftig. I tillegg til at inntektsnivået er lavt, er skattegrunnlaget smalt i mange lavinntektsland. De har stor grad av skatt på forbruk framfor inntekt, med mindre muligheter for å ha progressiv beskatning og skjerming av de fattige. Denne gruppen land har typisk stor uformell økonomi, ofte med betydelig innslag av selvforsyningslandbruk. Det gjør det vanskelig å finansiere nødvendige investeringer og offentlige tjenester.

Uganda, som er et lavinntektsland med over 40 prosent ekstrem fattigdom har BNP per innbygger på 2281 USD. Det er 55 prosent høyere BNP per innbygger enn Malawi og 80 prosent høyere enn Niger. Dersom Malawi skal komme opp på samme inntektsnivå som Uganda i 2030, må årlig vekst i BNP per innbygger i Malawi være 6,5 prosent. En slik vekst er helt utenfor rekkevidde for Malawi. Og selv om en slik vekst ble oppnådd, illustrerer tallene for Uganda at Malawi likevel vil ha betydelig gjenstående fattigdom. Tabell 3 viser hvor mye forskjeller i årlig vekstrater på noen prosentenheter betyr.

Tabell 3: Betydningen av vekst

Årlig vekst i BNP (%)	Antall år for dobling av BNP
1	70,0
3	23,5
5	14,3
10	7,3

Høy og langvarig økonomisk vekst og/eller massive inntektsoverføringer fra utlandet er derfor en nødvendig forutsetning for å få fattigdommen vesentlig ned i disse landene. Økonomisk vekst er imidlertid ikke en tilstrekkelig forutsetning. Hvis veksten er for konsentrert i enkelte næringer, eksempelvis ressursbaserte næringer, eller tilfaller næringer hvor arbeidsstyrken utgjøres av mennesker som ikke er fattige, kan virkningen av vekst på fattigdom bli liten. Myndighetene kan påvirke inntektsfordelingen direkte gjennom skatter og overføringer, men den administrative og økonomiske kapasiteten til dette er begrenset i de fattigste landene.¹³ Boks 1 beskriver hvordan effekten av økonomisk vekst på fattigdom kan dekomponeres i gjennomsnittlig inntektsvekst og endring i ulikhet.

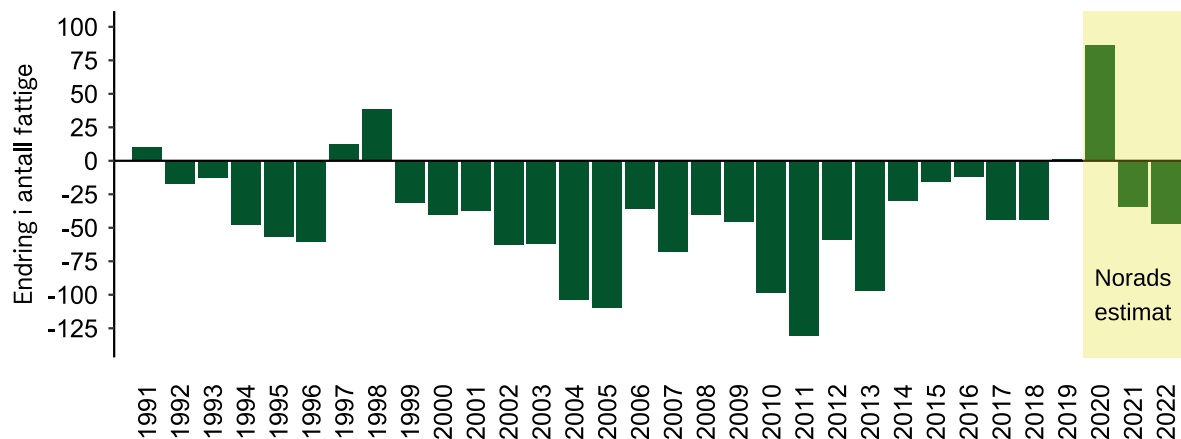
Figur 5 viser at nedgangen i ekstrem fattigdom bremses opp før covid-19-pandemien traff i 2020. Den gjennomsnittlige nedgangen per år var 79 millioner i perioden 2003–13, men bare 24 millioner i perioden 2013–2019. Effekten av pandemien er imidlertid av helt andre proporsjoner. Figur 5 viser at antall mennesker i ekstrem fattigdom i 2020 økte for første gang siden 1998, med rundt 86 millioner mennesker ifølge våre estimater. Dette var et år hvor man i utgangspunktet forventet en reduksjon i antall fattige. Norads estimater tyder på at den påfølgende reduksjonen i fattigdom i 2021 og 2022 har bidratt til å reversere tilbakeslaget i 2020. Det er likevel mye som tyder på at den turbulente verdensøkonomien de siste årene kan påvirke fattigdomstallene i mange år framover. Verdensbanken oppjusterte i september 2023 sine globale og regionale anslag på ekstrem fattigdom. Justeringen gir 40 millioner flere fattige mennesker globalt, i stor grad drevet av høyere anslag for Sør- og Sørøst-Asia. Oppdaterte husholdningsundersøkelser fra denne regionen tyder på at covid-19-pandemien ga en kraftigere økning i fattigdom enn tidligere antatt.

¹³ Verdensbanken har kartlagt i hvilken grad kombinasjonen økte skatter og overføringer kan bidra til redusert fattigdom (World Bank Group, 2022c). Denne kapasiteten er svært begrenset i de fattigste landene, dels fordi andelen av befolkningen som kan bidra med omfordeling er liten, dels fordi skattesystemene er for mye basert på konsumavgifter, som belaster de fattige.

Figur 5: Covid-19 medførte en sterk økning i global ekstrem fattigdom

Årlig endring i antall fattige globalt

Millioner mennesker med inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

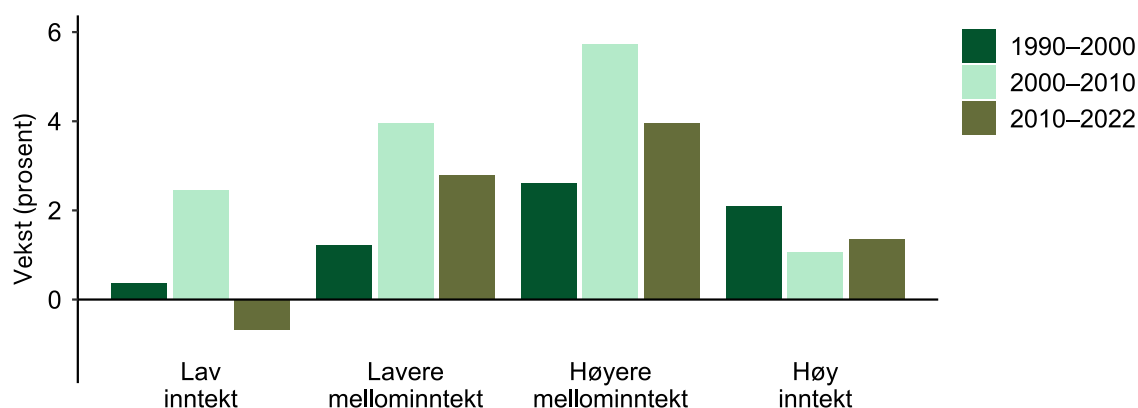
Kilde: Fattigdomstall for 2020–22 er Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform. Tall fra 2019 og tidligere er basert på Verdensbankens offisielle fattigdomsestimater.

Figur 6 viser veksten i bruttonasjonalprodukt per innbygger siden 1990 i landgrupper fordelt etter inntektskategori. Et tydelig trekk er at alle de tre gruppene lav- og mellominntektsland hadde sin høyeste vekst i perioden 2000–2010. Veksten i perioden 2010–2022 var lavere for alle de tre gruppene utviklingsland. Et annet tydelig trekk er at lavinntektsland var den landgruppen som hadde den klart største nedgangen i årlig vekst ved inngangen til 2010-tallet.

Figur 6: Landene med lavest inntekt har også hatt svakest inntektsutvikling

BNP per innbygger 1990–2022

Gjennomsnittlig årlig vekst

Kilde: Verdensbanken, 2023. World Development Indicators.

Boks 1: Hvor viktig er vekst og endring i ulikhet for fattigdomsreduksjon?

Bidraget fra økonomisk vekst til fattigdomsreduksjon kan dekomponeres i et rent vekstbidrag og endring i ulikhet i en regnskapsmessig sammenheng. Vekstbidraget defineres som den beregnede nedgangen i fattigdom en får ved å la alle husholdningers inntekt eller konsum øke i takt med gjennomsnittet for alle husholdninger. Den beregnede endringen i fattigdom fra dette vekstbidraget kan deretter sammenholdes med faktisk endring i fattigdom. Forskjellen på faktisk endring i fattigdom og det beregnede bidraget fra vekst vil være bidraget fra endring i ulikhet. Hvis fattigdommen har gått mer ned enn det rene bidraget fra vekst skulle tilsi, tilskrives forskjellen redusert ulikhet. Hvis fattigdommen har gått mindre ned eller økt, tilskrives forskjellen økt ulikhet.

En analyse basert på data fra 135 land for perioden 1974–2018 konkluderer ut fra en slik metode med at 90 prosent av endringene i fattigdom kan forklares med variasjon i gjennomsnittlig inntekt (Bergstrom, 2022), det vil si det rene bidraget fra vekst. Den samme analysen peker på at fattigdom er mer sensitiv til endring i ulikhet enn til endring i vekst. Historisk sett har vekst vært viktigere fordi økningen i gjennomsnittlig inntekt har vært i en helt annen størrelsesorden enn endringene i ulikhet i mange lav- og mellominntektsland. Illustrert med tall kan vi tenke oss at årlig vekst har vært i størrelsesorden 3-4 prosent, mens kanskje en prosent eller mindre av konsumet har blitt omfordelt til de fattige. Ulikheten har økt i mange land, men gått ned i andre (Ravallion, Growth Elasticities of Poverty Reduction, 2022).

Det er dessuten viktige systematiske forskjeller på betydningen av vekst og ulikhet etter landenes inntektsnivå. Bergstrom (2022) finner at vekst har betydd relativt sett mest i de aller fattigste landene i Afrika sør for Sahara. Med svært stor andel av befolkningen langt under fattigdomsgrensen, vil redusert ulikhet for et gitt gjennomsnittlig inntektsnivå kunne innebære «overføringer» fra husholdninger så vidt under fattigdomsgrensen, til husholdninger i dypere fattigdom. I noen få av de aller fattigste landene vil derfor en slik omfordeling uten at inntektsnivået samtidig øker, faktisk kunne bety flere under fattigdomsgrensen, selv om de aller fattigste blir mindre fattige. Årsaken er at ren omfordeling vil trekke noen av de som er rett over fattigdomsgrensen ned under grensen. For de aller fattigste landene er betydelig vekst en nødvendig, men ikke tilstrekkelig, forutsetning for en nedgang i fattigdommen som monner. For samme gjennomsnittlige vekst over et visst nivå, er det likevel klart at effekten på fattigdom blir større desto mer av veksten som tilfaller de fattige. Da blir kaka både større og jevnere fordelt.

Demografisk utfordring i Afrika sør for Sahara

Befolkningsveksten har vært svært høy og medvirket til den svake utviklingen i Afrika sør for Sahara. Befolkningsveksten i regionen var i 2022 på 2,5 prosent, som er langt over de andre utviklingsregionene. Fødselstallene har holdt seg høye samtidig som dødeligheten har falt.

Arbeidskraft er potensielt en ressurs for regionen. Mens verden ellers går mot økt forsørgelsesbyrde som følge av aldring, har Afrika sør for Sahara en stor andel barn og unge. Andelen av befolkningen under 14 år er 43 prosent, i Sør-Asia er den til sammenlikning 27 prosent. Dette medfører at arbeidsstyrken hvert år øker betydelig.

Utfordringen er lavt utdanningsnivå og for lite investeringer som skaper jobber. De fleste unge som går ut på arbeidsmarkedet sysselsettes i lavproduktivt landbruk eller tjenesteyting i byene (International Labour Organization, 2022). Av 10–12 millioner unge som går ut på arbeidsmarkedet, finner bare anslagsvis tre millioner en jobb i formell sektor.¹⁴ Kombinasjonen av utbredt fattigdom og høy forsørgelsesbyrde bidrar til lav sparing og små investeringer i menneskelig kapital og realkapital. Investeringene spres for tynt og legger samtidig kraftig press på og kamp om naturressursene.

Skal regionen kunne høste en «demografisk dividende», som betegner gevinsten som kan oppnås når befolkningen i arbeidsdyktig alder øker sammenliknet med de yngste og eldste, kreves betydelig styrking av investeringer i utdanning og mer produktive jobber. Dersom dette ikke oppnås, er det fare for at den høye befolkningsveksten og økningen i unge på arbeidsmarkedet fortsetter å virke negativt på produktiviteten. Resultatet blir fortsatt svak vekst i BNP per innbygger og fortsatt høy fattigdomsandel blant barn og unge.

Økte mat- og energipriser rammer fattige og øker sult

Invasjonen av Ukraina i februar 2022 førte til kraftig oppgang i energipriser (spesielt gass) og i matpriser, som fra før hadde steget mye, spesielt korn. De makro- og utenriksøkonomiske virkningene av dette har variert mellom land, avhengig av om de er nettoimportører eller nettoeksportører. Likevel har prisoppgangen rammet folk overalt. Det må skilles mellom innbyggere som kun er konsumenter av mat og innbyggere som er både konsumenter og produsenter. En faktor som betyr mye for hvilke grupper som rammes hardest, er hvor stor andel utgiftene til mat og energi utgjør av samlede utgifter. Matutgifter er i særklasse den største utgiften for de fattigste, og utgjør typisk i området 60–75 prosent av utgiftene til folk under og rundt grensen for ekstrem fattigdom.¹⁵ Dette betyr at fattige rammes hardest av økte priser på mat, samtidig som dette ikke nødvendigvis reflekteres i fattigdomsestimaterne (se side 11).

Energikonsumet utgjør en betydelig mindre andel, ofte langt under ti prosent av konsumutgiftene til de fattigste. At matutgiftene spiser opp en så stor del av husholdningsbudsjettet til de fattigste, gjør at energiutgifter likevel utgjør en betydelig andel – typisk mer enn en fjerdedel – av deres resterende budsjett.¹⁶ Energiprisene har dessuten en andreordenseffekt på matvareprisene: Produksjon av kunstgjødsel er svært energiintensivt, og høyere priser på energi gir dermed dyrere kunstgjødsel. Det gir høyere matvarepriser og truer matsikkerheten på lengre sikt, også i land som i utgangspunktet ikke er særlig eksponert for de internasjonale matvareprisene. I tillegg er matproduksjon i økende grad utsatt for konsekvenser av klimaendringer, som rammer fattige land med væravhengig jordbruk spesielt hardt.

---

¹⁴ <https://www.un.org/africarenewal/magazine/september-2022/preparing-young-africans-jobs-future>

¹⁵ <https://public.flourish.studio/visualisation/9299241/>.

¹⁶ <https://blogs.worldbank.org/opendata/high-energy-prices-who-most-impacted-and-why>

Dette merkes tydelig på tørken i Øst-Afrika, som er den verste på over 40 år og som høsten 2023 har pågått i tre år.

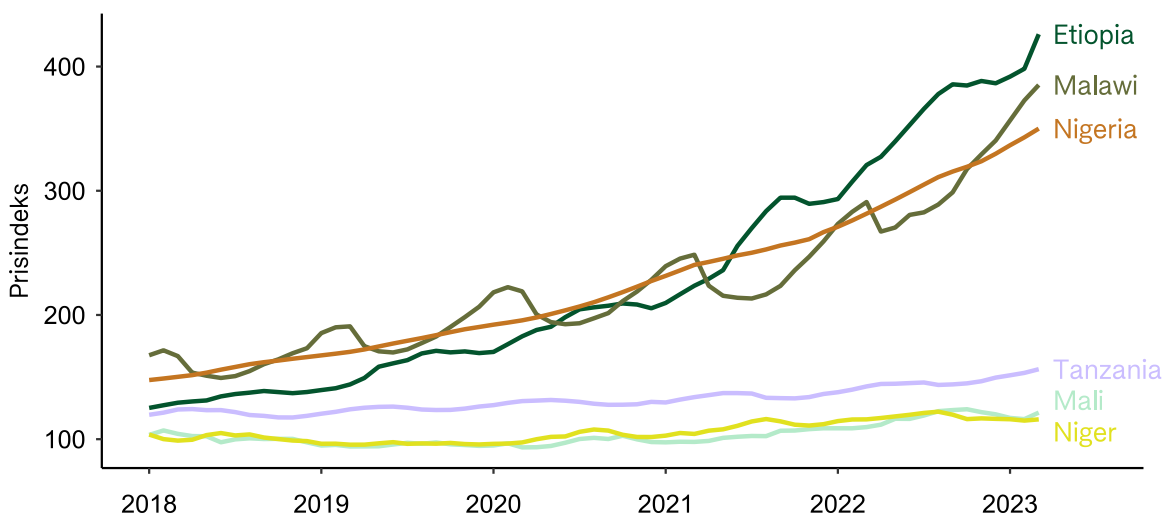
FAO anslår at 735 millioner mennesker, eller 9,2 prosent av verdens befolkning, var rammet av sult i 2022. Det er en oppgang på 122 millioner siden 2019. Afrika er den hardest rammede regionen, hvor en av fem mennesker er rammet av sult.¹⁷ Verdensmarkedsprisene på mat har falt siden toppnivået i 2022, men ligger fortsatt høyere enn før pandemien. I likhet med under tidligere kriser ser en nå at land innfører eksportrestriksjoner (Martin & Anderson, 2011). India stanset oversjøisk eksport av basmatiris i juli 2023. Per oktober 2023 har eksportprisene på indisk ris steget med 15 prosent og prisene på ris fra andre land har fulgt etter i ulik grad.¹⁸

Prisoppgangen på mat etter pandemien og krigen i Ukraina er fortsettelsen av en trend som startet tidligere. Figur 7 viser prisutviklingen på matvarer i et utvalg land. I Etiopia, Malawi og Nigeria var samlet prisvekst fra januar 2018 til mars 2023 i området 130–240 prosent. I Niger, Mali og Tanzania var prisveksten betydelig lavere, på rundt 11–30 prosent.

Figur 7: Flere land opplevde kraftig økning i matvareprisene også før invasjonen av Ukraina

FAOs konsumprisindeks for matvarer i utvalgte land

2015 = 100

Kilde: FAOSTAT.

¹⁷ <https://www.fao.org/newsroom/detail/122-million-more-people-pushed-into-hunger-since-2019-due-to-multiple-crises--reveals-un-report/en>

¹⁸ <https://www.ifpri.org/blog/global-rice-markets-face-stresses-el-ni%C3%B1o-india-export-restrictions>

Det større fattigdomsbildet - høyere monetære grenser

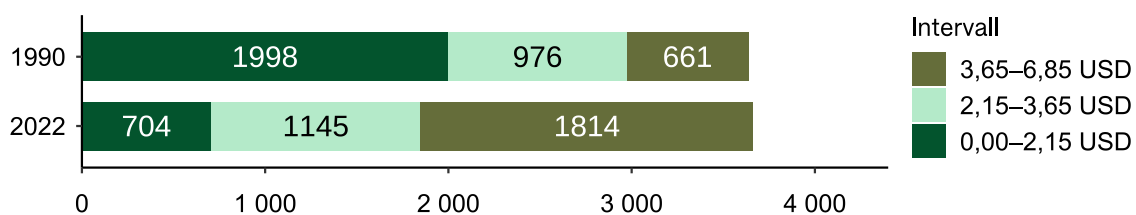
I Figur 8 er det større globale fattigdomsbildet i 1990 og 2022 beskrevet ved å inkludere hvor mange som lever under de to grensene for lavere og høyere mellominntektsland, henholdsvis 3,65 USD og 6,85 USD. Fargene i figuren indikerer hvor mange som lever i intervallet mellom to fattigdomsgrenser («fattigdomsintervaller»). Totalt antall mennesker som lever på mindre enn 3,65 USD per dag er altså summen av den mørkegrønne og lysegrønne delen av søylen.

Hovedbildet som trer fram om en kombinerer utviklingen for de tre fattigdomsgrensene, er at den globale framgangen har vært stor for de to laveste fattigdomsgrensene. Fra 1990 til 2022 er det imidlertid en liten *økning* på 28 millioner under den øverste grensen. Antall mennesker under denne grensen har dermed ligget nesten uendret på om lag 3,6 milliarder mennesker siden 1990. Dette skyldes i stor grad at verdens befolkning har økt kraftig i perioden, med over 2,5 milliarder mennesker. På disse 32 årene falt andelen fattige ved 6,85-dollargrensen med 23 prosentenheter fra 69 prosent i 1990 til 46 prosent i 2022. Antallet under 3,65 dollar falt i hele perioden med litt over 1,1 milliarder mennesker, som er en nedgang i andelen fra 56,4 prosent til 23,3 prosent.

Figur 8: Antall ekstremt fattige har falt kraftig siden 1990, men total fattigdom er uendret

Antall fattige globalt i 1990 og 2022

Millioner mennesker ved tre fattigdomsintervaller

Kilde: Fattigdomstall for 2022 er Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform. Tall for 1990 er basert på Verdensbankens offisielle fattigdomsestimater.

Note: Antall fattige er produktet av Norads/Verdensbankens estimater for fattigdomsandel og folketall fra Verdensbanken.

Små forskjeller i hvordan Norad og Verdensbanken aggregerer befolkningstallene gjør at antall fattige i 1990 skiller seg noe fra Verdensbankens offisielle tall på <https://pip.worldbank.org>.

Flerdimensjonal fattigdom

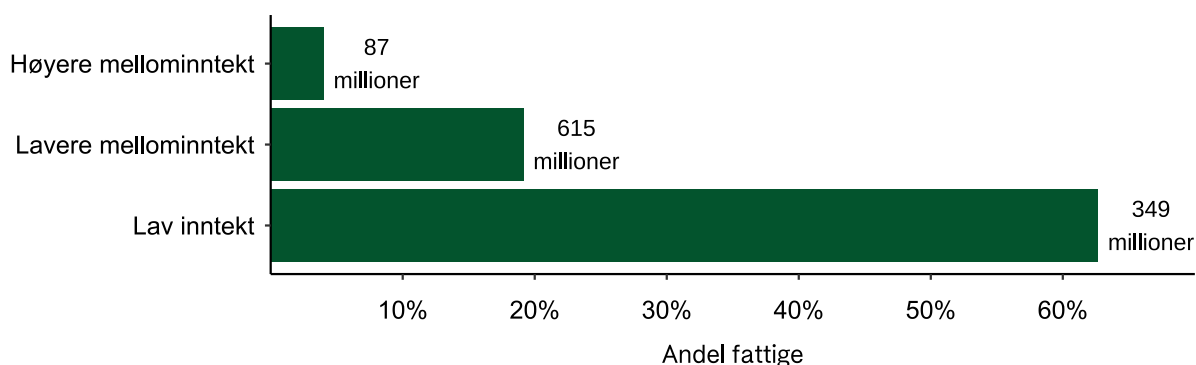
Det er utenfor omfanget av denne rapporten å gjøre egne beregninger av flerdimensjonal fattigdom. Datagrunnlaget som kreves for å oppdatere disse tallene gjør at dette bare skjer med ujevne mellomrom. Det er også vanskelig å se på trender over tid, fordi man ikke uten videre kan gi gode estimater på fattigdom for årene mellom to husholdningsundersøkelser, slik man kan for monetær fattigdom. Det er likevel informativt å se på hovedtrekkene i flerdimensjonal fattigdom, selv om tallene ikke er ferske.

Totalt 1,1 milliard mennesker regnes som flerdimensjonalt fattige.¹⁹ Over halvparten av disse lever i Afrika sør for Sahara, hvor rundt 50 prosent av befolkningen lever i flerdimensjonal fattigdom. Figur 9 viser hvordan flerdimensjonal fattigdom fordeler seg på land etter inntektskategori. 702 millioner, eller nærmere to-tredjedeler, lever i mellominntektsland, mens 349 millioner, eller litt over en tredjedel, lever i lavinntektsland. Den vanligste mangelen hos de flerdimensjonalt fattige er knyttet til boforhold, som sanitæranlegg eller kokemuligheter. Deretter kommer underernæring.

Figur 9: Flerdimensjonal fattigdom

Andel og antall flerdimensjonalt fattige globalt

Etter inntektskategori

Kilde: UNDP, 2023, «Global Multidimensional Poverty Index» (MPI).

Note: Datagrunnlaget dekker 84, 97 og 88 prosent av total befolkning i gruppen av henholdsvis lavinntektsland, lavere mellominntektsland og høyere mellominntektsland.

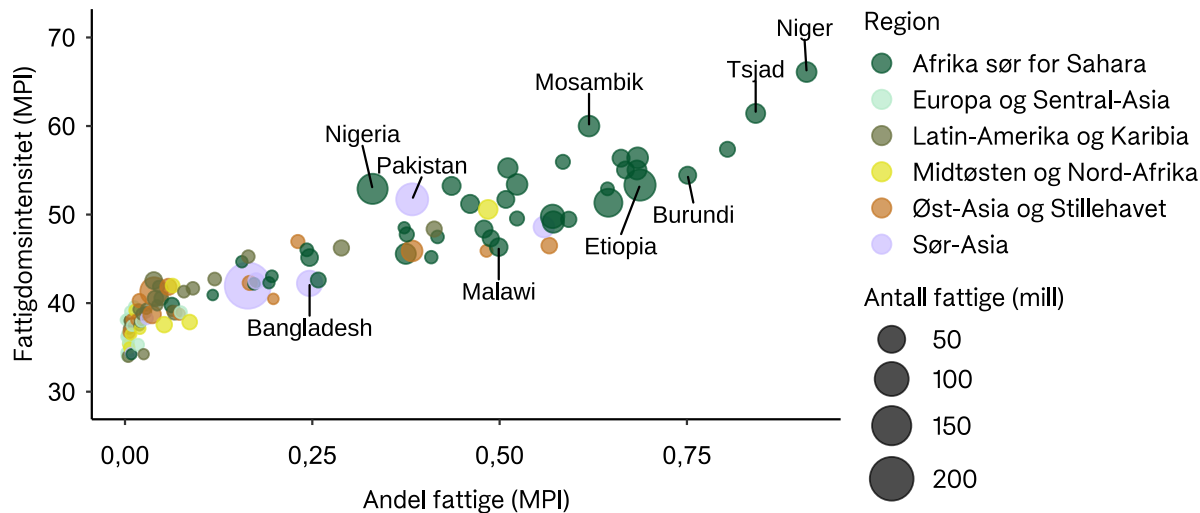
Som det framgår av Figur 10, tenderer den flerdimensjonale fattigdommen å være mest alvorlig i landene som har høyest andeler flerdimensjonalt fattige. Det framgår også at mange av landene med kombinasjonen høy andel og høy intensitet flerdimensjonal fattigdom, er lavinntektsland i Afrika sør for Sahara.

¹⁹ Det er ikke uproblematisk å summere antall mennesker i flerdimensjonal fattigdom, fordi estimatene på antall fattige er fra forskjellige år for forskjellige land. Når vi likevel gjør dette er det for å gi et grovt inntrykk av omfanget.

Figur 10: Land med høy andel flerdimensjonalt fattige har dypere fattigdom

Andel fattige og fattigdomsintensitet

Etter region og antall fattige

Kilde: Verdensbanken, 2023 og UNDP, 2023, «Global Multidimensional Poverty Index» (MPI).

Note: Alle fattigdomstall fra siste tilgjengelige husholdningsundersøkelse for hvert enkelt land.

Hvilken fattigdomsutfordring er størst i ulike land?

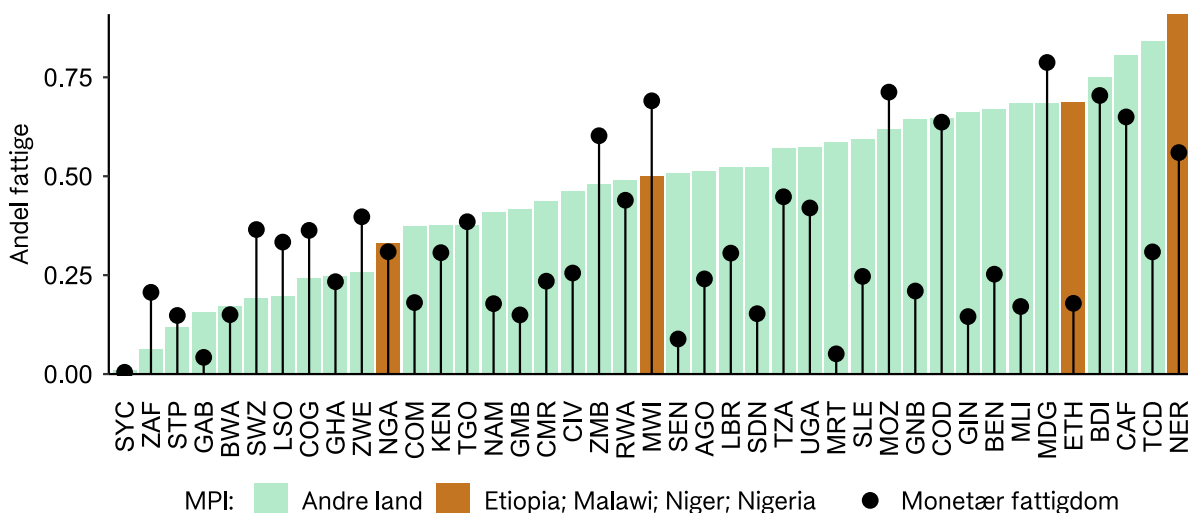
Flere mennesker lever i flerdimensjonal fattigdom enn ekstrem fattigdom. I om lag to tredjedeler av lav- og mellominntektslandene lever flere mennesker i flerdimensjonal fattigdom enn i ekstrem fattigdom, mens i en tredjedel av disse landene er det motsatt (UNDP and OPHI, 2023).

Figur 11 viser hvordan fattigdomsutfordringen varierer når det gjelder å være størst for ekstrem fattigdom og flerdimensjonal fattigdom. Enkelte land, som Mosambik (MOZ), Burundi (BDI) og den Sentralafrikanske republikk (CAF), har høyt omfang i samme størrelsesorden for begge typer fattigdom. En god del land har høy flerdimensjonal fattigdom, men betydelig lavere ekstrem fattigdom, herunder Mauritania (MRT), Mali (MLI) og Tsjad (TCD). Endelig har noen få land, eksempelvis Malawi (MWI) og Zimbabwe (ZMB), betydelig høyere ekstrem fattigdom enn flerdimensjonal fattigdom.

Figur 11: Det er til dels stor variasjon i andel fattige, avhengig av hvordan man måler fattigdom

Flerdimensjonal og monetær fattigdom i Afrika sør for Sahara

UNDPs flerdimensjonale fattigdomsindeks (MPI) og ekstrem fattigdom (<2,15 USD)

Kilde: Verdensbanken, 2023 og UNDP, 2023. Global Multidimensional Poverty Index (MPI).

Note: Alle fattigdomstall er fra året for siste tilgjengelige husholdningsundersøkelse. Se Tabell 5 i vedlegget for oversikt over landkoder og landnavn.

Fattigdomsprofilen til et land er en viktig del av kunnskapsgrunnet for å utforme nasjonal politikk og prioritere internasjonal utviklingsinnsats. Selv om både høy ekstrem fattigdom og høy flerdimensjonal fattigdom vil kreve bred utvikling med mye økonomisk vekst for å kunne reduseres vesentlig, gir fordelingen mellom disse hovedtypene av fattigdom en grovmasket indikasjon på forskjeller i økonomisk-politiske utfordringer som grunnlag for prioriteringer. Økning av husholdningenes inntekter krever næringsutvikling i form av produktivitetsvekst og nye jobber, samt direkte inntektsoverføringer. Redusert flerdimensjonal fattigdom krever styrket utdanning, helsetjenester, samt vannforsyning og annen infrastruktur. Selv om fattigdomsutfordringene målt på denne måten er forskjellige, henger de tett sammen både i årsak og potensial for løsning. I økonomier som har lyktes i å oppnå selvforsterkende vekst, har dette skjedd ved at offentlig sektor og næringsliv har gjensidig styrket hverandre. I de fattigste landene er det både finansielle, institusjonelle, politiske og andre hindringer for å få i gang en slik utvikling.

Utvikling og utsikter i fire land

Under ser vi nærmere på fire land som representerer både fellestrekk og forskjeller på fattigdomsutfordringen i Afrika sør for Sahara, regionen som ventes å ha de største og mest vedvarende fattigdomsutfordringene framover. Tabell 4 viser noen av nøkkeltallene som fattigdomsbildet i disse landene må ses i lys av.

Tabell 4: Nøkkeltall for de fire landene

	I sårbar situasjon (konflikt)	Folketall (mill.)	BNP per innb. 2022 (USD PPP)	Årlig vekst i BNP per innbygger		
				1990–2000	2000–2010	2010–2022
Etiopia	x	123,4	2811	–0,4	5,7	5,6
Malawi		20,4	1732	2,0	2,0	0,7
Niger	x	26,2	1505	–1,6	1,2	1,9
Nigeria	x	218,5	5860	–0,9	5,1	0,2

Kilde: World Development Indicators, <https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/brief/harmonized-list-of-fragile-situations>

Nigeria og Etiopia er Afrikas to mest folkerike land. Malawi og Niger er to av de fattigste målt med BNP per innbygger. Landene har ellers både felles og mer særskilte trekk:

Etter **Etiopias** tyveårsperiode med sterk vekst, drevet av høye offentlige investeringer og en viss modernisering av økonomien, har indre konflikt og internasjonalt tilbakeslag de siste årene svekket økonomien. Utsiktene er i afrikansk sammenheng fortsatt rimelig gode, men svært usikre, ikke minst som følge av intern konflikt. Veksten var lenge drevet av høye offentlige investeringer, men statsfinansene er nå anstrengte, og vekststrategien er dreiet mer mot privat sektor. Nedgangen i ekstrem fattigdom ventes i de nærmeste par årene å bremse opp som følge av konflikt, tørke og høy inflasjon (World Bank Group, 2023b). Flerdimensjonal fattigdom er som det framgår av Figur 15 betydelig i hele landet, men høyest i østlige områder.

Nigeria sliter med store utviklingsutfordringer som makroøkonomisk ustabilitet, svake institusjoner, mangel på infrastruktur, flom og tørke, samt betydelige sikkerhetsutfordringer, med sterk økning i terrorisme.²⁰ Kombinasjonen av svak makroøkonomisk styring og ineffektiv offentlig sektor med høy inflasjon og høyt rentenivå undergraver investeringsvilje og tilgang på kreditt til private. Forbedret og mer utviklingsorientert politikk trengs for å få til ny framgang. Faren for økt eller stagnerende fattigdom er overhengende. Nigeria har over 80 millioner ekstremt fattige og kan om få år ta over fra India som landet i verden med flest ekstremt fattige.²¹ Fattigdomsutfordringene er størst i nordlige områder mot Niger (Sienaert, Joseph-Raji, & Saldarriaga, 2023).

I **Niger** preges situasjonen av indre konflikter og usikkerhet i mange deler av landet. Den politiske ustabiliteten ble nylig illustrert gjennom kuppet i juli 2023. Landbruket er svært sårbart for

²⁰ Ifølge «Armed Conflict Location & Event Dataset» (ACLED) var 2022 et toppår for vold mot sivilbefolkningen fra ikke-statlige aktører i Nigeria. Det samme gjelder både Niger og Etiopia. Se <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>.

²¹ India er i dag landet i verden med flest ekstremt fattige, rundt 170 millioner mennesker, men har rask økonomisk utvikling. India har flere innbyggere enn hele Afrika sør for Sahara og passerte Kina i folketall 2022.

klimaendringer, med fare for flom og tørke. Dette gir store svingninger i produksjonen fra år til år (World Bank Group, 2022a). Igangsetting av store oljeprosjekter førte til kraftig oppgang i økonomisk vekst BNP i 2022 – kanskje over ti prosent – og peker mot fortsatt høy økonomisk vekst framover. Hvor mye en slik konsentrert vekstimpuls kan redusere fattigdommen avhenger av hvor mye av veks- ten som spres utover i økonomien – ikke minst til landbruket. Befolkningsveksten på 3,7 prosent gjør det krevende å få fattigdommen ned. Flerdimensjonal fattigdom er høy i hele landet og høyest i sør (World Bank Group, 2023b).

Malawi står overfor tunge utfordringer. Tett befolket, høy fattigdom og med et ensidig landbruk som er sårbart for klimaendringer. Selv i perioder med brukbar økonomisk vekst, har effekten på fattigdom vært spesielt svak sammenliknet med land på liknende utviklingsnivå (Caruso & Sosa, 2022). Landet har dype strukturelle utfordringer og er nå i en multipel sosial og økonomisk krise (World Bank Group, 2022b). Det økonomiske utgangspunktet er et ikke bærekraftig gjeldsnivå, alvorlige makroøko- nomiske ubalanser, og mangel på elektrisk kraft, kritiske importvarer og internasjonal valuta. Forsøk på å mobilisere privat kapital har gitt svært lite resultater, med unntak av investeringer i gruvedrift.

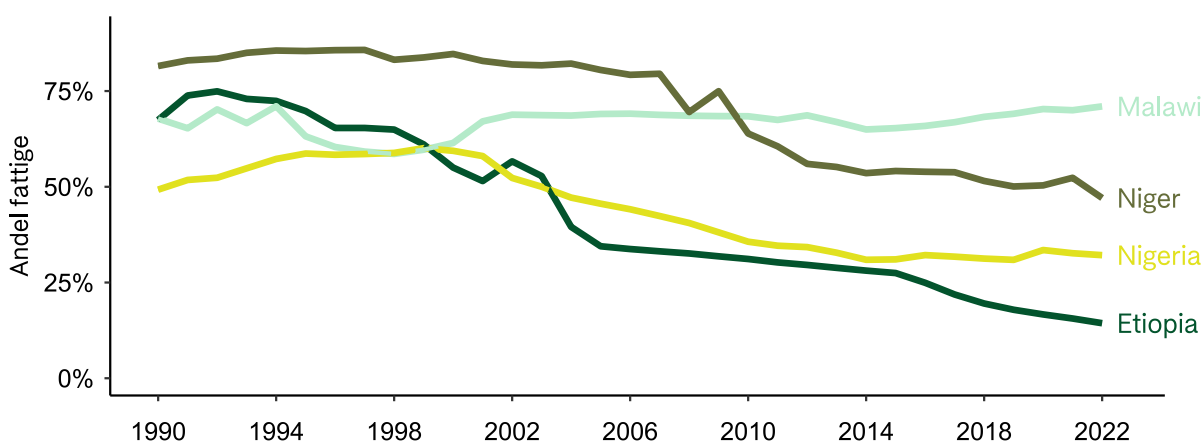
Etiopia og Niger har på ulikt grunnlag best forutsetninger for å oppnå relativt høy vekst de nærmeste årene, men utsiktene er usikre. Nigeria og særlig Malawi har svakere vekstutsikter. Både i Nigeria og Malawi er det fare for økt fattigdom. Utsiktene til nedgang i fattigdommen er begrenset og usikre både i Etiopia og Niger. Figur 15 viser at det også er stor variasjon i flerdimensjonale fattigdomsutfordringer innad i landene.

Ekstrem fattigdom målt som andel av befolkningen har som det framgår av Figur 12 falt mest i Etiopia, mens den i Malawi har stagnert og delvis økt. I Nigeria er også ekstrem fattigdom økende, etter å ha falt de første knappe 15 årene av årtusenet. Niger hadde høyest nivå ekstrem fattigdom med rundt 85 prosent på slutten av nittitallet og har fortsatt høyt nivå.

Figur 12: Fattigdommen i Etiopia, Niger og Nigeria har gått ned, men Malawi har ikke holdt følge

Ekstrem fattigdom i fire utvalgte land

Inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

Kilde: Fattigdomstall for 2020–22 er Norads estimer, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform. Tall fra 2019 og tidligere er basert på Verdensbankens offisielle fattigdomsestimater.

Figur 13 viser fordelingsprofilen på veksten i konsumet i Etiopia og Niger i ulike perioder.²² Figuren er basert på samme husholdningsdata som Figur 12, men Figur 13 viser vekst i forbruket etter forbruksnivå for alle husholdninger. I figuren er de fattigste husholdningene til venstre i figuren, med stigende forbruksnivå per person mot høyre. Når linjen heller ned mot høyre, er veksten fattigdomsorientert. Ulikheten avtar fordi de fattigste har høyest forbruksvekst.

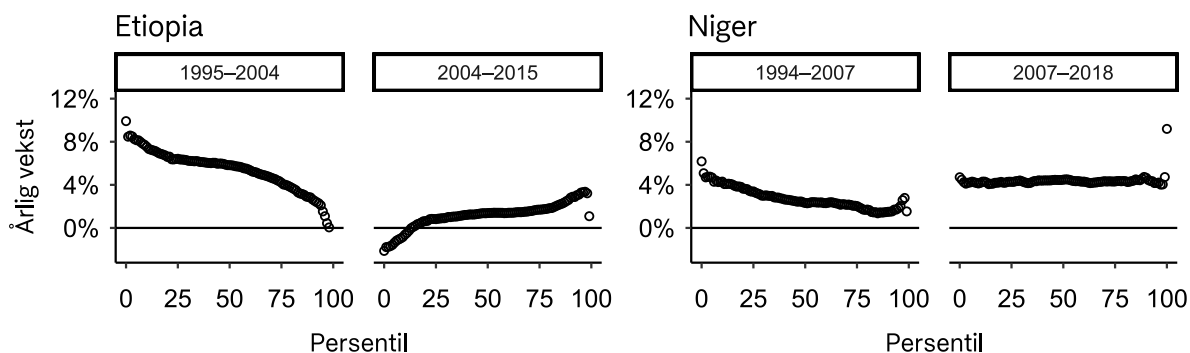
I perioden 1995 til 2004 hadde Etiopia både høy og svært fattigdomsorientert vekst. Årlig vekst i konsumet for en stor andel av de som var under fattigdomsgrensen var svært høy, i intervallet 4-8 prosent. I perioden 2004-2015 flatet nedgangen i fattigdommen noe ut. Konsumveksten i denne perioden var både lavere og med mindre fattigdomsorientert fordelingsprofil enn perioden før. De aller fattigste opplevde en nedgang i konsumet. Konsumveksten lå dessuten etter veksten i BNP per innbygger, og reflekterer blant annet at veksten i økonomien var drevet av høye offentlige investeringer framfor privat konsum.

I Niger har veksten i BNP per innbygger vært ustabil og svakere enn i Etiopia. Andelen ekstremt fattige i Niger falt bare svakt og fra svært høyt nivå i perioden 1994-2007. Fordelingsprofilen var fattigdomsorientert i denne perioden. Når nedgangen i fattigdom likevel var mindre enn i Etiopia, skyldes dette en kombinasjon av lavere konsumvekst og dypere ekstrem fattigdom. Etter 2007 falt andelen fattige noe raskere. Dette kan forklares av at flere var hevet opp mot fattigdomsgrensen i perioden før og noe høyere konsumvekst.

Figur 13: Fordelingsprofilen til vekst i inntekt/konsum varierer

Fordeling av vekst etter inntektsnivå

Gjennomsnittlig årlig vekst i to perioder

Kilde: Norads estimater basert på Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

Note: Fordeling av vekst er basert på endringer i inntekt/konsum (målt ved faste priser) mellom ulike husholdningsundersøkelser, ikke vekst i BNP eller BNI. Percentilene deler husholdninger inn i 100 like store grupper etter velferdnivå.

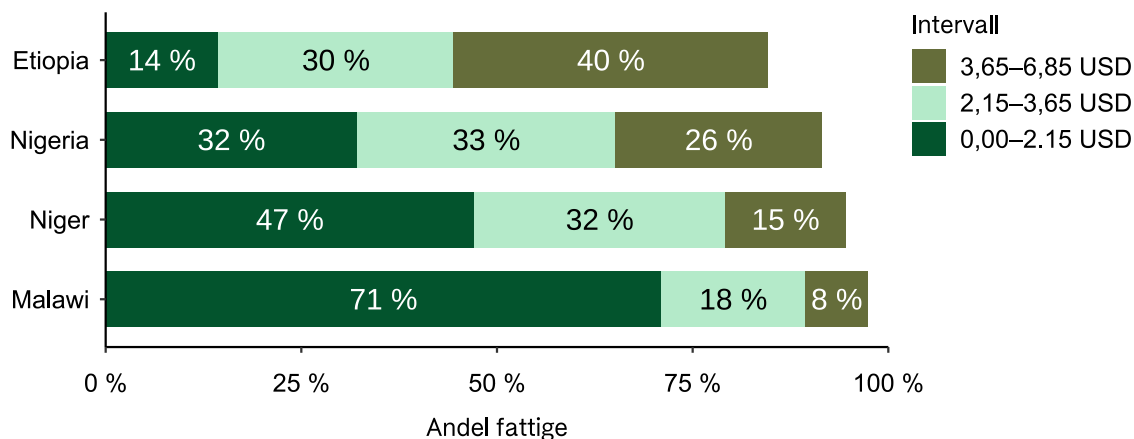
²² Tidsrommene er valgt for å illustrere perioder med forskjellig grad av framgang målt med andel ekstremfattige, og for år det finnes husholdningsundersøkelser.

I Figur 14 er det bredere monetære fattigdomsbildet i de fire landene gjengitt. Den indikerer at selv i land som har lyktes å redusere ekstrem fattigdom betydelig, som Etiopia, vil fattigdomsutfordringen målt etter skalaen til mellominntektsland kunne vedvare.

Figur 14: Fattigdom ved høyere grenser vedvarer selv om ekstrem fattigdom har gått ned

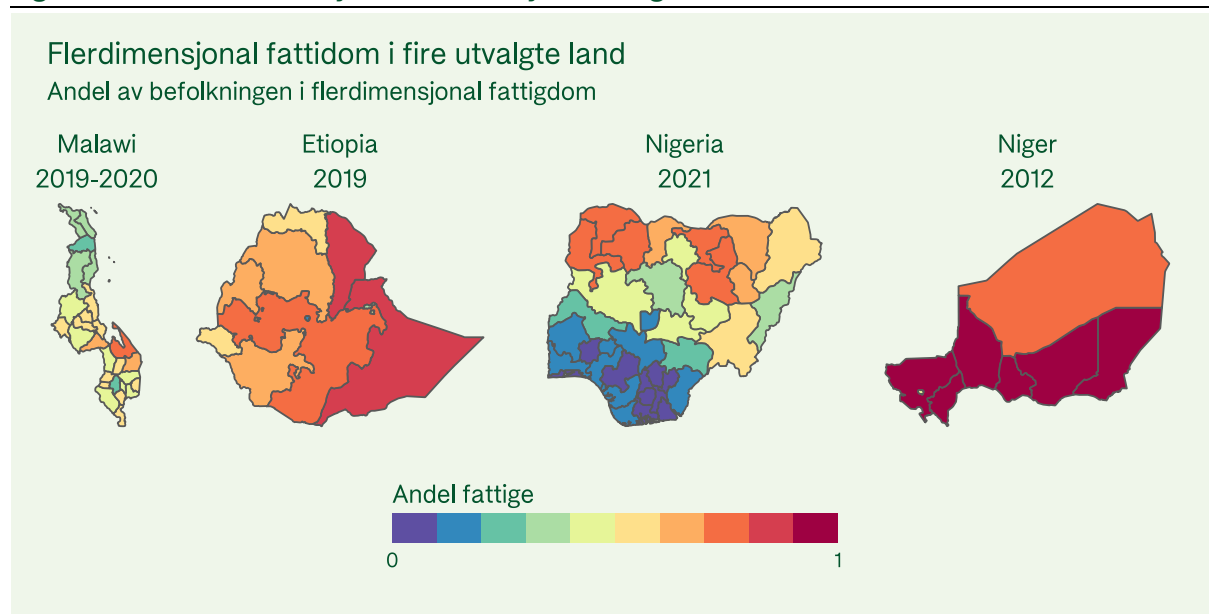
Fattigdom i fire utvalgte land

Andel fattige ved tre fattigdomsintervaller

Note: Norads estimater, basert på data fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

Figur 15: Det er stor variasjon i flerdimensjonal fattigdom innad i noen land

Kilde: UNDP, 2023. Global Multidimensional Poverty Index (MPI).

Note: Alle fattigdomstall fra er fra året for siste tilgjengelige husholdningsundersøkelse.

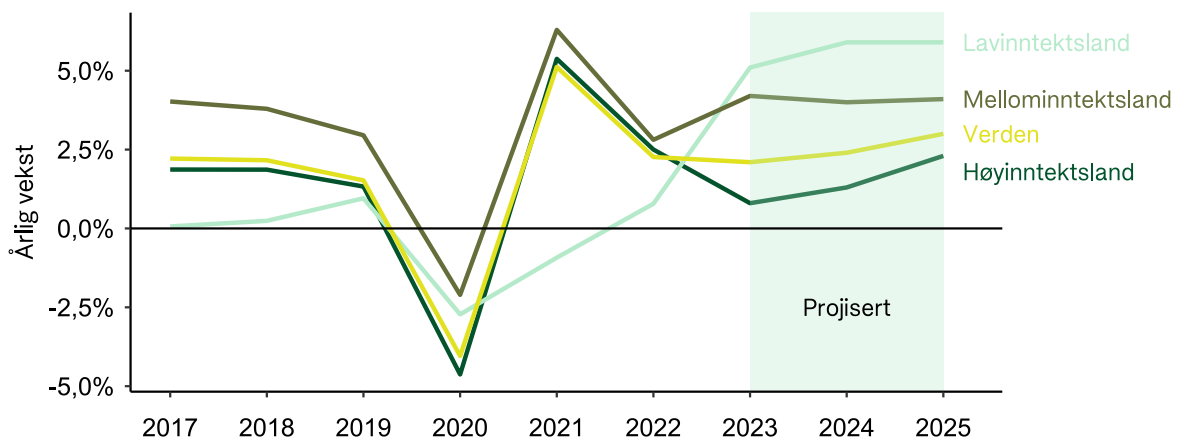
Økonomiske utsikter de nærmeste årene

Utviklingen i verdensøkonomien påvirker land forskjellig etter forskjeller i handelssamkvem, omfang av investeringer på tvers av landegrensener og finansiering av utenriksøkonomi og statsbudsjetter. Oppsving og kriser i verdensøkonomien vil særlig raskt påvirke land med stor handel i råvarer eller petroleumsprodukter gjennom prisene på slike varer. Utslagene gjennom valuta- og finansmarkeder kan være raske og store og medføre langsiktige konsekvenser for vekstevnen gjennom svekkelse av investeringene. Offentlig og privat finansiell stabilitet henger i mange land tett sammen. Ofte svekkes både statens evne til å finansiere investeringer samtidig med at privat investeringsvilje går ned. Også for økonomier som i liten grad har klart å utnytte fordeler av internasjonal handel og investeringer, betyr svake utsikter framover mindre potensial for å høste fremtidige fordeler.

Figur 16: Sprikende og usikre utsikter for verdensøkonomien fram mot 2025

Utsikter for verdensøkonomien til 2025

Vekst i BNP per innbygger, faste priser

Kilde: World Development Indicators for 2017–22 og Global Economic Prospects for 2023–25.

Etter et fall i globalt BNP på 3,1 prosent i 2020 hentet verdensøkonomien seg raskt inn, med en vekst på seks prosent i 2021. Veksten falt igjen i 2022 til vel tre prosent, ikke minst som følge av Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022. Verdensøkonomien er fortsatt preget av ettervirkninger av pandemien, krigen i Ukraina og økte geopolitiske spenninger. Det er svak vekst, høy inflasjon, høye renter og stor usikkerhet i finansmarkeder.

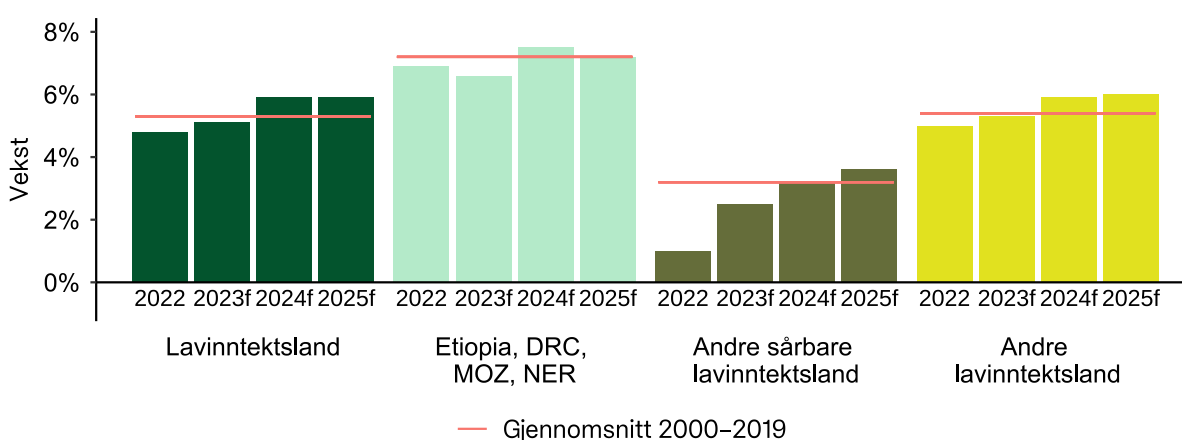
Høyinntektslandene og mange av de mer økonomisk solide mellominntektslandene hadde handlingsrom i finanspolitikken til å dempe det makroøkonomiske tilbakeslaget og samtidig beskytte levekårene til sine innbyggere og bedrifter mot pandemi og kraftig prisoppgang på mat og energi. Lavinntektslandene fikk et mindre tilbakeslag, men også svakere gjeninnhenting i 2021 og 2022. Land på lavere inntektsnivåer hadde lite rom til å svare på tilbakeslag fra pandemien og senere på prisvekst ved å øke pengebruken i offentlige budsjetter (International Monetary Fund, 2021). Mange av dem hadde svak økonomisk utvikling og anstrengte statsfinanser ved inngangen til kriseårene som skulle komme. Kombinasjonen av tilbakeslag, økte underskudd, økte renter og høy gjeld gjør at det økonomisk-politiske handlingsrommet nå er svært anstrengt.

Samtidig er det som Figur 17 viser også innen gruppen lavinntektsland store forskjeller. Den gjennomsnittlige veksten i BNP for denne gruppen var 5,3 prosent i perioden 2000–2019 sett under ett. Noen få land som også er i kategorien sårbare, herunder folkerike Etiopia og Den demokratiske republikken Kongo (DRC) hadde en vekst på 7,2 prosent per år i 2000–2019.²³ Resten av de sårbare statene hadde imidlertid en vekst på bare 3,2 prosent, som ga nær stagnasjon i BNP per innbygger fordi befolkningsveksten har vært høy. For hele gruppen sårbare lavinntektsland innebærer Verdensbankens prognose at BNP per innbygger i 2025 fortsatt vil ligge om lag 2,5 prosent under nivået fra 2019.

Figur 17: Stor variasjon i vekstutsikter

BNP-vekst i lavinntektsland

Utvalgte landgrupper

Kilde: Verdensbanken, 2023. Global Economic Prospects, Juni 2023. Washington, DC.

Noter: f = fremskrivning; DRC = DR Kongo; MOZ = Mosambik; NER = Niger.

Langsiktige vekstfaktorer svekkes

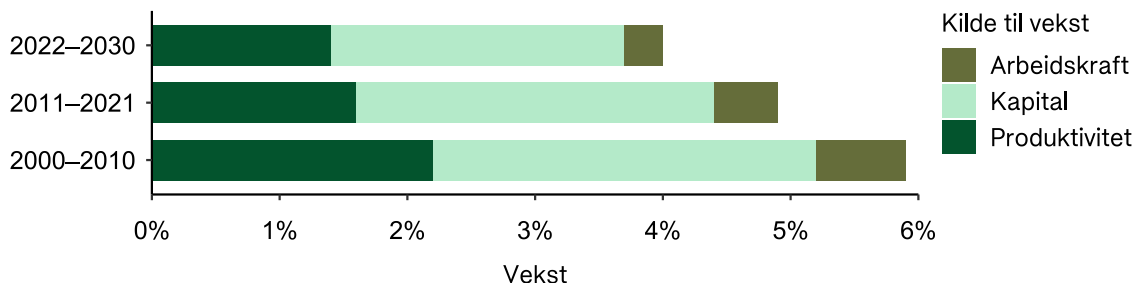
En ny bok fra Verdensbanken kartlegger utviklingen i et bredt sett av faktorer som avgjør økonomisk vekst på lenger sikt (Kose & Ohnsorge, 2023). Mens økonomisk vekst på noen få års sikt i stor grad avgjøres av etterspørsel, bestemmes potensialet for vekst på lenger sikt av hvordan produksjonssiden utvikles. Denne rammen bestemmes delvis av volum, det vil si tilgangen på innsatsfaktorene arbeidskraft, kapital og naturressurser. Over tid får imidlertid kvaliteten på investeringene større betydning. Produktivitet i en økonomi avhenger av teknologisk utvikling og hvorvidt næringsstrukturen endres mot mer produktive næringer, herunder om landet makter å utnytte internasjonal handel og kapitalstrømmer. I hvilken grad miljø- og klimahensyn ivaretas i økonomisk aktivitet har økende betydning for samfunnsøkonomisk effektivitet. Uten forvaltning som reverserer økende kostnader fra klimaendringer og tapt biodiversitet samt tapping av knappe naturressurser, vil produksjonskapasiteten svekkes.

²³ Kategorien er her Verdensbankens egen, se <https://www.worldbank.org/en/topic/fragilityconflictviolence/brief/harmonized-list-of-fragile-situations>

Figur 18: Global vekst i 2022–2030 ligger an til å bli lavere enn tiårene før

Historisk og potensiell vekst

Fordelt på produksjonsfaktor

Kilde: Verdensbanken, 2023. Global Economic Prospects, Juni 2023. Washington, DC.

Note: Produktivitetsvekst er den delen av veksten som ikke kan forklares av kapital eller arbeidskraft.

Kose og Ohnsorge (2023) påviser en bred svekkelse av faktorer med særlig betydning for langsiktig vekstevne de siste tiårene og forventer videre svekkelse framover. Det globale vekstpotensialet mot 2030 kan falle til det laveste nivået på tre tiår. Veksten i handel og investeringer har bremsset opp og arbeidsstyrken aldres. Finanskriser, pandemi og krig har rammet arbeidskraft, produksjonsapparat, finansiell arkitektur og globale forsyningslinjer. For fattige land innebærer det at drahjelpen fra global økonomi vil bli mindre framover. De fattige landene har alvorlige tilleggsutfordringer, som økt politisk ustabilitet og hyppighet av konflikter. Fra før foreligger beregninger som indikerer at skolestengningene under pandemien vil gi negative virkninger på økonomisk utvikling og fattigdom i flere tiår framover i de fattigste landene (se kap. 3 i World Bank Group, 2022c).

Ekstrem fattigdom mot 2030 og videre

Utviklingen i fattigdom mot 2030 og videre vil avhenge av en rekke usikre faktorer i landene selv, i verdensøkonomien og hvordan det internasjonale samarbeidet om finansiering av de store globale utfordringene utvikler seg. Hvis en skal lage en prognose i egentlig forstand er det nødvendig å gjøre antakelser om en rekke forhold som er svært usikre på noen års sikt. Økonomier påvirkes av en rekke ytre sjokk og begivenheter som er spesielt vanskelige å forutsi. Dette illustreres ikke minst av den økonomiske utviklingen de siste årene, som er sterkt preget av pandemi, krig og geopolitiske spenninger.

Fattigdomstallene fram til 2030 vi presenterer her er produsert av Verdensbanken, og er mer trendframskrivninger enn sofistikerte prognoser. Det er gjort noen få forutsetninger om den økonomiske utviklingen framover, som er forankret i og kan holdes opp mot utviklingen de siste tiårene. Framskrivningene bruker en forenklet antagelse om fremtidig økonomisk vekst: Veksten i 2023–2023 er basert

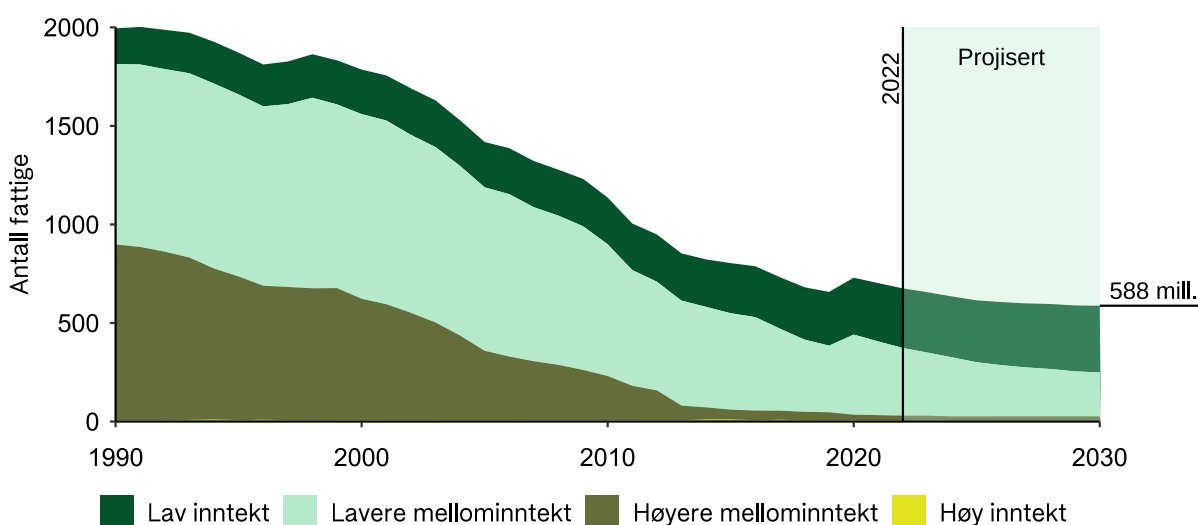
på det historiske gjennomsnittet for årlig vekst perioden 2009–2019. Framskrivningene følger ellers samme metode som Norads egne estimater av fattigdom i 2020–2022 (se vedlegg).²⁴

Figur 19 viser Verdensbankens trendframskrivning av ekstrem fattigdom fram til 2030, publisert i mars 2023. Det framgår at nedgangen i antall fattige sammenliknet med det siste tiåret flater ytterligere ut mot 2030. Beregningen gir 588 millioner ekstremt fattige i 2030, eller knapt syv prosent av verdens befolkning. Den viser også at landene som i dag er lavinntektsland vil ha flere ekstremt fattige enn mellominntektslandene. Et annet trekk ved fordelingen av fremtidig fattigdom er at anslagsvis to tredjedeler av de ekstremt fattige i 2030 vil befinne seg i land i sårbare situasjoner. Denne kategorien land omfatter land som har særlig svake institusjoner og politisk ustabilitet, og/eller er i en konfliktsituasjon (Corral, Irwin, Krishnan, Mahler, & Vishwanath, 2020). Verdensbanken oppjusterte i september 2023 sine fattigdomsestimater, noe som ga rundt 40 millioner flere ekstremt fattige i 2019. Det er derfor grunn til å tro at oppdaterte estimater for 2030 antagelig ville gitt mer enn 600 millioner ekstremt fattige mennesker.

Figur 19: Framskrivninger av fattigdom til 2030

Fattigdom etter inntektsnivå, antall

Millioner mennesker med inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

Kilde: <https://blogs.worldbank.org/opendata/most-worlds-extreme-poor-live-middle-income-countries-not-long>.

Note: Inntektsgruppene er Verdensbankens klassifisering for regnskapsåret 2023, basert på BNI i 2021. Kurven for høyinntektsland synes ikke fordi det i praksis ikke eksisterer ekstrem fattigdom i disse landene.

Når vi går fra antall ekstremt fattige til andel av befolkningen i ekstrem fattigdom ser vi enda tydeligere at fattigdomsutfordringen i økende grad vil gjelde land på lavt inntektsnivå. I

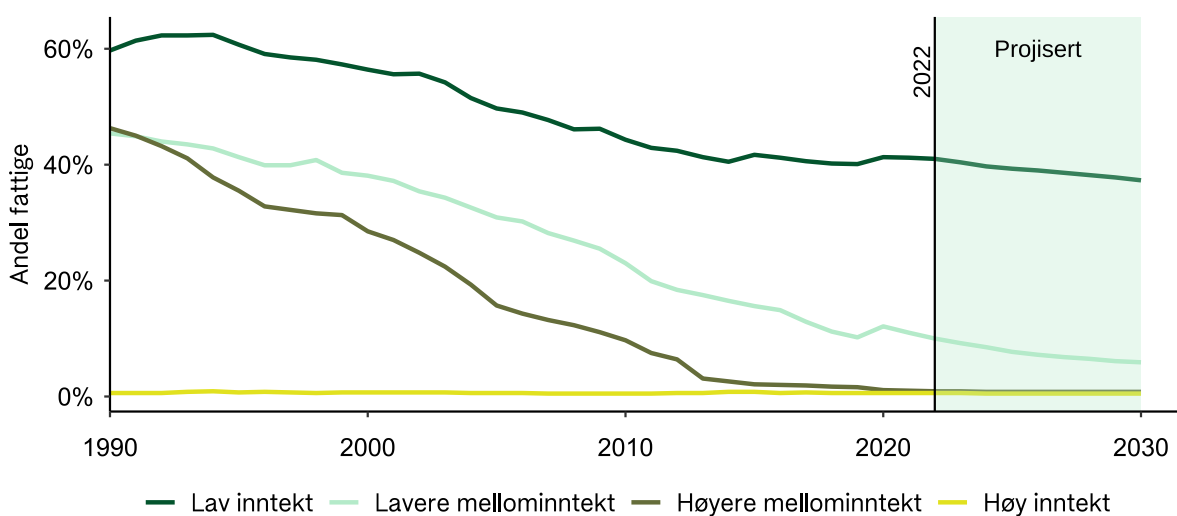
²⁴ Usikkerheten knyttet til slike fremtidsestimater basert på framskrivninger og antagelser om fremtidig BNP handler både om gjennomsnittlig vekst i BNP, hvordan denne veksten er fordelt (se Boks 1) og hvordan endring i makroøkonomiske variabler som BNP påvirker husholdningenes konsum og inntekt.

trendframskrivningene flater nedgangen i andelen ekstremt fattige i landene som nå er lavinntektsland tydelig ut og gir hele 37 prosent ekstremt fattige 2030. I lavere mellominntektsland går andelen betydelig ned, fra ti prosent i 2019 til 5,9 prosent i 2030. Bak dette tallet for landgruppen som helhet ligger det høyere andeler i enkelte folkerike land som ganske nylig har blitt lavere mellominntektsland. Dette gjelder blant annet Afrikas mest folkerike land Nigeria, Den demokratiske republikken Kongo og Tanzania.

Figur 20: Fattigdomsandel i 2030

Fattigdom etter inntektsnivå, andel

Andel av befolkningen med inntekt/konsum under 2,15 USD per dag

Kilde: <https://blogs.worldbank.org/opendata/most-worlds-extreme-poor-live-middle-income-countries-not-long>.

Note: Inntektsgruppene er Verdensbankens klassifisering for regnskapsåret 2023, basert på BNI i 2021.

En annen måte å uttrykke hvor langt unna verden er kursen mot å nå fattigdomsmålet i 2030, er gjennom hva som kreves av årlig vekst. Da målet om å utrydde ekstrem fattigdom i 2030 ble satt høsten 2015 forelå beregninger som indikerte at en vekst på fire prosent per innbygger per år kunne være tilstrekkelig. Svak framgang i årene etter gjør at tallet nå har steget til 9,4 prosent (World Bank Group, 2022c).²⁵ Kina har riktignok hatt slike vekstrater over lang tid, og mange land har hatt det i kortere perioder. Når vi så på side 24 at Niger kan komme opp i slike vekstrater illustrerer det poenget; i Niger er det oppstart av oljeproduksjon som skaper en slik vekst. Det er svært lite realistisk at så høy vekst vil bli oppnådd over lang tid i landene som nå har høy fattigdom.

²⁵ Det er egentlig et for lavt anslag gitt at målet ikke er fullt oppnådd i Verdensbankens beregninger. Verdensbanken anser målet som oppnådd ved en global andel ekstremt fattige på tre prosent, eller mer enn 250 millioner ekstremt fattige. Begrunnelsen for dette var opprinnelig at en målt andel på tre prosent ble ansett å korrespondere til at ingen er permanent ekstremt fattige gitt at målinger maksimalt skjer en gang i året. Problemet med det argumentet, er at med tre prosent global andel vil andelene være tosifrede i Afrika sør for Sahara med store antall permanent ekstremt fattige (World Bank Group, 2022c).

Dermed er spørsmålet i hvilken grad redusert ulikhet vil kunne bidra sammen med økt inntektsnivå. Reduksjon i ulikhet kan skje enten ved en reduksjon i inntektsforskjeller før skatter og overføringer – at veksten er høyest på lavere inntektsnivåer – eller ved økt direkte omfordeling gjennom økte overføringer til de fattige i kombinasjon med mer progressive skatter.²⁶

I land med høy ekstrem fattigdom krever den første av veiene til mindre ulikhet en langt mer gunstig og fattigdomsorientert næringsutvikling framover. Det krever at tiår med svak produktivitetsvekst i landbruket avløses av rask framgang, samt mye raskere vekst i tilgang på bedre lønnede jobber utenfor landbruket. Det er grunn til å tro at det finnes et betydelig uutnyttet vekstpotensial i denne sektoren: De menneskelige ressursene i fattige befolkningsgrupper er kraftig underutnyttet, som følge av for små investeringer i infrastruktur og utdanning.

Likevel er det på kort sikt neppe mindre krevende å finansiere og gjennomføre de investeringene som trengs for en slik utvikling, enn de som trengs for en like høy, men mer konsentrert vekst, som ofte lettest oppnås i ressursbaserte næringer. Selv om enkelte land kan få til betydelig framgang i næringsutvikling, er det vanskelig å se for seg et betydelig bidrag til fattigdomsreduksjon fra mindre ulikhet innenfor tidshorisonten rundt 2030 uten mer direkte omfordeling. Dette vil kreve økt utbygging og finansiering av ordninger for direkte overføringer, som selv etter opptrapping under pandemien bare dekket ti prosent av innbyggerne i Afrika sør for Sahara og åtte prosent i lavinntektslandene i alle regioner (Gentilini, 2022). Både oppbygging og finansiering av slike ordninger vil antagelig kreve betydelig innsats fra det internasjonale giversamfunnet.

Fattigdomsutfordringen i det større utviklingsbildet

Vi har sett at fattigdomsutfordringen i økende grad blir konsentrert i de fattigste landene. Parallelt står verden overfor en stadig sterkere eksistensiell utfordring med å få ned klimautslipp og bevare naturmangfold. FN har nylig konstatert at bare 15 prosent av bærekraftsmålene er på kurs mot å nås.²⁷ Bistand og annen utviklingsfinansiering spiller i dette to roller som henger tett sammen – som investering og som internasjonal omfordeling. Slik finansiering skal være effektive investeringer for å fremme nasjonal utvikling og vekst i de fattigste landene, men også investeringer i globale fellesgoder som klima og naturmangfold i mindre fattige mellominntektsland. Bistand og subsidierte lån med tilstrekkelig gaveinnhold er også inntektsoverføringer i utenlandsk valuta som fyller en rolle som direkte omfordeling av inntekt fra rikere til fattigere land, og fra rike til fattige mennesker. Økte inntekter setter starter og mennesker i stand til å investere mer enn de ellers kunne gjort. Rollen som inntektsoverføring og investering henger derfor tett sammen. Inntektsoverføringer kan ha bedring av levekår som hovedformål, men gi langsiktige gevinster blant annet ved at human kapital bevares eller styrkes.

---

²⁶ Slik vi har påpekt i Boks 1, kan redusert ulikhet via omfordeling i de fattigste landene bety en økning i fattigdom.

²⁷ <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/climate-change-undermines-nearly-all-sustainable-development-goals>

Norad har publisert en rapport som beskriver mer av helheten i denne utviklings- og finansieringsutfordringen.²⁸ Den tar utgangspunkt både i fattigdomsmålet, de andre bærekraftsmålene og klimamålene, og belyser behovet for utvikling og finansiering. Rapporten legger gjennomgående vekt på å tydeliggjøre hvordan utfordringene er forskjellige for ulike grupper av utviklingsland etter inntektsnivå og landeksempler.

En hovedkonklusjon i den rapporten var ikke overraskende: Sett i forhold til størrelsen på økonomiene er behovet for internasjonal finansiering størst i de fattigste landene. Pengebeløpene som trengs i mellominntektsland noe oppover på inntektsskalaen og i verden for øvrig, er derimot mye større, men utgjør mindre andeler av økonomiene. Som global utfordring kan ikke fattigdomsutfordringen ses isolert, men må løses som en del av klima- og naturutfordringene. Dette betyr imidlertid ikke at fattigdomsutfordringen løses dersom klimaet stabiliseres. Det vil kreve enorme investeringer og omstilling for å løse klimaproblemet. Gevinstene av å lykkes er det mangedobbelte av kostnadene, fordi det økonomiske tapet ved høy global oppvarming er enormt. Det er ikke en global målkonflikt mellom klima- og fattigdomsmålet, men målkonflikter skapes ikke minst av ulikt finansielt handlingsrom. Målkonflikter er sterkest i de fattigste landene med anstrengte statsfinanser og lav privat investeringsvilje. I disse landene er det nå svært krevende å prioritere klimatiltak opp mot presserende behov innen utdanning, helse, infrastruktur og andre områder med stor betydning for fattigdom. Styrken i målkonfliktene kan i mange land reduseres gjennom god politikk. Men omfanget av internasjonal utviklingsfinansiering og direkte inntektsoverføring til de fattigste landene vil være av stor betydning for deres muligheter til parallelt å kunne redusere fattigdommen og omstille seg til en mer klimarobust og fossilfri framtid.

Konklusjon

Framgangen i verden har vært formidabel siden 1990, men bremsset opp i årene før pandemien og deretter invasjonen av Ukraina traff verden hardt. Fattigdomsutfordringen finnes i økende grad i en gruppe land med lavt inntektsnivå, høy fattigdom og tilhørende utviklingsutfordringer som konflikter, svake institusjoner og sårbarhet for klimaendringer. Norad anslår at det var rundt 700 millioner ekstremt fattige i 2022 (mindre enn 2,15 USD å leve for per dag). Det er like mange som i 2019. Utsiktene til framgang er kraftig svekket siden 2019, både på grunn av en negativ utvikling i den globale økonomien generelt og internasjonal handel spesielt, men også manglende finansiell kapasitet med svekket vekstevne i landene der fattigdommen er høy. Trendene peker nå mot svært svak nedgang i fattigdom i årene framover, med anslagsvis 600 millioner ekstremt fattige i 2030.

Verden vil ikke nå bærekraftsmål nummer 1 – å avskaffe fattigdom innen 2030. Uten en kraftig opptrapping av internasjonal innsats i kombinasjon med mer utviklingsorientert nasjonal politikk i landene hvor fattigdommen konsentreres, er faren stor for at hundrevis av millioner mennesker vil forbli ekstremt fattige i flere tiår framover.

---

²⁸ <https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2023/prisen-pa-en-tryggere-framtid/>

Referanser

- Bergstrom, K. (2022). The Role of Income Inequality for Poverty Reduction. *The World Bank Economic Review*, 36(3), 583–604. doi:10.1093/wber/lhab026
- Caruso, G., & Sosa, L. C. (2022). *Malawi Poverty Assessment : Poverty Persistence in Malawi - Climate Shocks, Low Agricultural Productivity, and Slow Structural Transformation*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Corral, P., Irwin, A., Krishnan, N., Mahler, D. G., & Vishwanath, T. (2020). *Publication: Fragility and Conflict: On the Front Lines of the Fight against Poverty*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Gentilini, U. (2022). *Cash Transfers in Pandemic Times: Evidence, Practices, and Implications from the Largest Scale Up in History*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- International Labour Organization. (2018). *Women and Men in the Informal Economy: A Statistical Picture*. Geneva: International Labour Office.
- International Labour Organization. (2022). *World Employment and Social Outlook: Trends 2022*. Geneva: International Labour Office. Retrieved from https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_834081.pdf
- International Monetary Fund. (2021). *Fiscal Monitor: A Fair Shot*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Kose, M. A., & Ohnsorge, F. (Red.). (2023). *Falling Long-Term Growth Prospects: Trends, Expectations and Policies*. Advance Edition. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Loe, L. A. (2022). *Verdens fattigdom midt i en pandemi – status og perspektiver*. Oslo: Norad. Hentet fra <https://www.norad.no/om-bistand/publikasjon/2022/verdens-fattigdom-midt-i-en-pandemi--status-og-perspektiver/>
- Mahler, D. G., Aguilar, R. A., & Newhouse, D. (2022). Nowcasting Global Poverty. *World Bank Economic Review*, 36(4), 835–856. doi:<https://doi.org/10.1093/wber/lhac017>
- Martin, W., & Anderson, K. (2011). *Export Restrictions and Price Insulation During Commodity Price Booms*. Policy research working paper 5645. Washington, D.C.: World Bank Group. doi:10.1596/1813-9450-5645
- Ravallion, M. (2016). Toward better global poverty measures. *Journal of Economic Inequality*, 14(2), 227–248.
- Ravallion, M. (2022). *Growth Elasticities of Poverty Reduction*. National Bureau of Economic Research.

- Sienaert, A., Joseph-Raji, G., & Saldarriaga, M. A. (2023). *Nigeria Development Update : Seizing the Opportunity*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- UNDP and OPHI. (2023). *Global MPI report 2023: Unstacking Global Poverty – Data for High Impact Action*. United Nations Development Programme (UNDP), and Oxford Poverty and Human Development Initiative (OPHI), University of Oxford. Hentet fra <https://ophi.org.uk/gmpi-report-2023/>
- World Bank Group. (2020). *Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- World Bank Group. (2022a). *G5 Sahel Region Country Climate and Development Report*. CCDR Series. Washington, D.C.: World Bank Group.
- World Bank Group. (2022b). *Malawi Country Climate and Development Report*. CCDR Series. Washington, D.C.: World Bank Group.
- World Bank Group. (2022c). *Poverty and Shared Prosperity 2022: Correcting Course*. Washington, D.C.: World Bank Group.
- World Bank Group. (2023a). *Macro Poverty Outlook for Afghanistan*. Washington, D.C.: World Bank Group. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099906304122327182/pdf/IDU0070a059906f5204a5e09fdd0987724ab1df1.pdf>
- World Bank Group. (2023b). *Macro Poverty Outlook for Sub-Saharan Africa*. Washington, D.C.: World Bank Group. Hentet fra <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/bae48ff2fefc5a869546775b3f010735-0500062021/related/mpo-ssa.pdf>

Vedlegg

Verdensbankens kriterier for publisering av fattigdomstall

FN har tildelt Verdensbanken ansvaret for indikatorene som brukes til monitorering av fattigdomsmålet, og som dermed er ansvarlig for å utarbeide offisielle fattigdomstall. For å minimere usikkerheten knyttet til estimatene, legger Verdensbanken til grunn noen minimumskriterier for hva som skal til for å oppdatere de regionale og globale fattigdomstallene:²⁹

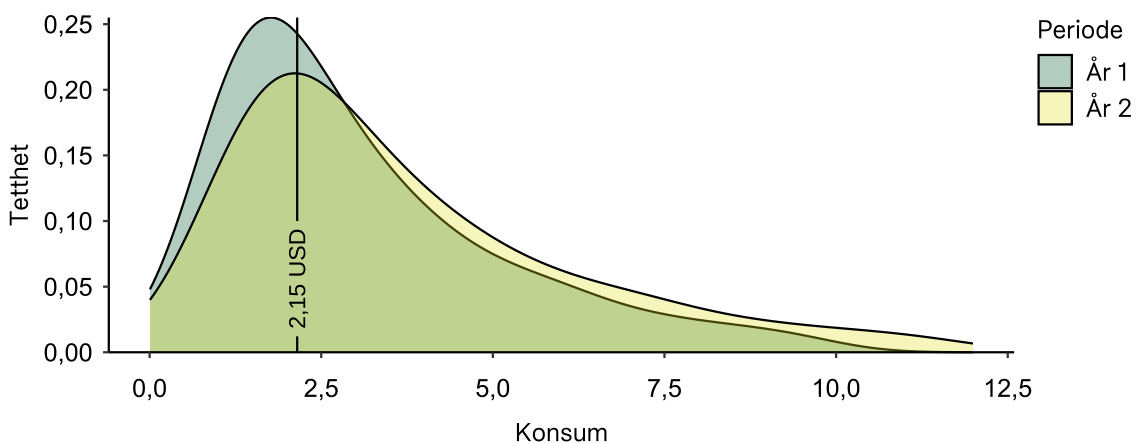
1. Et land anses å ha tilstrekkelig oppdatert data for et gitt referanseår dersom det siste fattigdomsestimatet som er direkte basert på en husholdningsundersøkelse ikke er eldre enn tre år.
2. Regionale estimater publiseres dersom minst 50 prosent av befolkningen i regionen er dekket av et oppdatert fattigdomsestimat, som beskrevet i punkt 1.
3. Globale estimater publiseres dersom minst 50 prosent av befolkningen i lav- og lavere mellominntektsland er dekket av et oppdatert fattigdomsestimat, som beskrevet i punkt 1. Vektleggingen av lav- og lavere mellominntektsland skal sikre at fattigdomsestimatene har god dekning i landene hvor de fleste av verdens fattige bor.

Nærmere om framskrivning av fattigdom

Figur 21: Illustrasjon av hvordan Norad estimerer/framskriver fattigdom

Framskrivning av fattigdom mellom to perioder

Basert på konsumfordelingen i Zimbabwe i 2019

Kilde: Norads estimat, basert på data fra Zimbabwe og en tenkt vekst i BNP på 20 prosent. Konsumdata er hentet fra Verdensbankens Poverty and Inequality Platform.

²⁹ Se <https://datanalytics.worldbank.org/PIP-Methodology/lineupestimates.html#coverage> for detaljer.

Beregningene foregår på følgende måte: Fattigdomsestimater for år T kommer frem ved å multiplisere hele konsum-/inntektsfordelingen fra en gitt husholdningsundersøkelse i et gitt land i år T-1 med veksten i BNP per innbygger (i faste priser) mellom disse årene. Det gir en ny inntektsfordeling, som vi deretter benytter til å regne ut hvor stor andel av befolkningen som lever med inntekt/konsum under fattigdomsgrensen.

Figur 21 illustrerer denne prosessen, med utgangspunkt i data fra Zimbabwe for 2019. Den opprinnelige konsumfordelingen skyves mot høyre, i tråd med en tenkt BNP-vekst på 20 prosent mellom År 1 og År 2. Deretter teller vi andelen av befolkningen til venstre for fattigdomsgrensen på 2,15 USD per dag, og finner antall fattige ved å multiplisere andelen med landets befolkning i År 2.

Landkoder og landnavn

Tabell 5: Landkoder og landnavn

Landkode	Landnavn	Landkode	Landnavn
SYC	Seychellene	LBR	Liberia
ZAF	Sør-Afrika	SEN	Senegal
STP	São Tomé og Príncipe	SDN	Sudan
GAB	Gabon	UGA	Uganda
BWA	Botswana	AGO	Angola
SWZ	Eswatini	TZA	Tanzania
LSO	Lesotho	SLE	Sierra Leone
ZWE	Zimbabwe	MRT	Mauritania
GHA	Ghana	COD	Kongo DR
COG	Kongo-Brazzaville	GNB	Guinea-Bissau
KEN	Kenya	ETH	Etiopia
NGA	Nigeria	BEN	Benin
TGO	Togo	MOZ	Mosambik
COM	Komorene	GIN	Guinea
NAM	Namibia	MLI	Mali
GMB	Gambia	MDG	Madagaskar
RWA	Rwanda	BDI	Burundi
MWI	Malawi	CAF	Den sentralafrikanske republikk
ZMB	Zambia	TCD	Tsjad
CMR	Kamerun	NER	Niger
CIV	Elfenbenskysten		

Norad